CHAPTER TWENTY SIX

BIBLIOGRAPHY OF VONDEL'S DRAMAS (1850–2010)

Jan Bloemendal

Abbreviations

dbnl: De bibliotheek der Nederlandse letterkunde (www.dbnl.org)

KLP: Klassiek letterkundig pantheon

Ntg: *Nieuwe taalgids*

SpL: *Spiegel der letteren*

TNTL: *Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde*

WB: Vondel, Joost van den, *De werken: Volledige en geïllustreerde tekstuutgave*, ed. by J.F.M. Sterck et al., 10 vols. (Amsterdam: Wereldbibliotheek, 1927–1940).

Bibliography

Arpots, Robert, and Geert Dibbets, *Vondel in Nijmegen: Catalogus van Vondel-drukken tot en met 1855, aanwezig in de Bibliotheek van de Katholieke Universiteit te Nijmegen* (Nijmegen: Universiteitsbibliotheek, 1987).

Gerritsen, J. 'Gedachten over een Vondel-bibliografie', *Dokumentaal*, 16 (1987), 90–94.

Gerritsen, J. 'Honderd jaar Unger: Wat nu?', *Spektator*, 17 (1987), 457–64.

Gerritsen, J. 'Vondel and the New Bibliography: Notes Towards a New Edition of 'Unger', A.R.A. Croiset van Uchelen (ed.), *Hellinga Festschrift/Feestbundel/Melanges: Forty-three Studies in Bibliography presented to Prof. dr Wytze Hellinga on the Occasion of his Retirement from the Chair of Neophilology in the University of Amsterdam at the End of the Year 1978* (Amsterdam: Nico Israel, 1980), pp. 205–15.

Schuytvlot, A. C., *Catalogus van werken van en over Vondel: Gedrukt vóór 1801 en aanwezig in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam; met een inleiding van Johan Gerritsen* (Nieuwkoop: De Graaf, 1987) *Bibliotheca bibliographica Neerlandica*, 25.

Selm, Bert van, 'De raadsels van de Vondel-drukken: Bij het verschijnen van twee Vondel-catalogi', *Dokumentaal*, 17 (1988), 19–25.

Unger, J.H.W., *Bibliographie van Vondels werken* (Amsterdam: Frederik Muller, 1888).

Vondel's Life

Abrahamse, Wouter, 'Het Amsterdam van Joost van den Vondel: De dichtende kousenkoopman uit de Warmoesstraat', *Ons Amsterdam*, 44 (1992), 2–7.

Alberdingk Thijm, J.A. *Levensbericht van Joost van den Vondel, eenmaal genaamd: 's landts oudste poeet', nog altijd: 's lands grootste'* (Amsterdam: Van Langenhuysen, 1867).

Alberdingk Thijm, J.A., *Portretten van Joost van den Vondel* (Amsterdam: Van Langenhuysen, 1895).

Barnouw, A.J., *Vondel* (New York: Scribner, 1925).

- Boeren, P.C., 'De Van den Vondels in Vlaanderen en Noord-Brabant', *Vondel-kroniek*, 12 (1941), 81–85.
- Brandt, Geeraerd, 'Het leven van Joost van den Vondel', *J. van Vondels Poëzy of Verscheide gedichten [...]* (Franeker: Leonard Strik, 1682). dbnl
- Brandt, Geeraerd, *Het leven van Vondel*, ed. by Eelco Verwijs (Leeuwarden: Suringer, 1866).
- Brandt, Geeraerd, *Het leven van Joost van den Vondel*, ed. by P. Leendertz Jr. ('s-Gravenhage: Nijhoff, 1932).
- Brandt, Geeraerd, *Het leven van Joost van den Vondel*, ed. by Marieke M. van Oostrom and Riet Schenkeveld-van der Dussen (Amsterdam: Querido, 1986).
- Brom, Gerard, *Vondels geloof* (Amsterdam: De Spieghele; Mechelen: Het Kompas, 1935). dbnl
- Brom, Gerard, *Vondels bekering* (Amsterdam: Van der Vecht, 1907 (doctoral thesis Utrecht; rev. by J.K., 'Vondels geestesgang', *Ntg*, 2 (1908), 52–58).
- Brom, Gerard, 'Jan Zoet en Vondel', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 3–7.
- Busken Huët, Conrad, *Litterarische fantasieën* (Amsterdam: Funke, 1875⁴).
- Calis, Piet, *Vondel: Het verhaal van zijn leven (1587–1679)* (Amsterdam: Meulenhoff, 2008).
- Campen, J.W.C. van, 'Onbekende gegevens over Vondels naaste familie', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 3, 13–30.
- Coppens, Thera, 'Agnes Block, vriendin van Vondel, op de Vijverhof aan de Vecht', *idem, Petite histoire* (Baarn: De Prom, 1997), pp. 19–24.
- Dudok van Heel, S.A.C., 'Uit Goethe-Dante-Vondelen gaan: Opkomst van de katholieke Amsterdamsche geschiedschrijving in de negentiende eeuw', *Jaarboek Amstelodamum*, 78 (1986), 100–34.
- Eerenbeemt, Ben van den, 'Vondel en Engeland', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 56–69; 113–31; 156–70.
- Geerts, A.M.F.B., *Vondel als classicus bij de humanisten in de leer* (Tongerloo: St. Hubertus Drukkerij, 1932) (thesis Utrecht).
- Geesink, Marja, "'Hy leeft in treurdicht': Vondels toneelsuccessen tijdens zijn leven", Marja Geesink and Anton Bossers (eds.), *Vondel! Het epos van een ambachtelijk dichterschap* ('s-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek, 1987), pp. 73–90.
- Gielen, Jos J., 'Vondel en Bogaert in 1629', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 108–33.
- Graft, C. Catharina van de, *Agnes Block: Vondels nicht en vriendin* (Utrecht: Bruna, 1943).
- Henk, Ch.J.M., 'Vondels bloedverwanten te Hoorn', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 50–63.
- Hollenbenders-Schmitter B., 'Köln: Eine station im Leben der Familie Van den Vondel (1582–1595)', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich an den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 142–56.
- Kalf, Gerard, 'Vondels leven', *De Gids*, 60 (1896), 25–72; 239–77.
- Koot, Ton, 'Vondel's zes woningen in Amsterdam', *Amstelodamum*, 31 (1944–1945), 60–63.
- Leendertz Jr., P., *Het leven van Vondel* (Amsterdam: Meulenhoff, 1910) (Nederlandsche historische bibliotheek, 3).
- Leendertz Jr., P., 'Is Vondel remonstrant geweest', *Uit de Remonstrantsche Broederschap*, 23 (1912), 40–55.
- Melles, J., *Joost van den Vondel: De geschiedenis van zijn leven* (Utrecht: Kemink, 1957) (rev. by Anton van Duinkerken, 'Een "ander" Vondel-beeld?', *De Gids*, 121 (1958), 374–95).
- Meijer Drees, Marijke, 'Toneelopvattingen in beweging: Rivaliteit tussen Vos en Vondel in 1641', *Ntg*, 79 (1986), 453–60.
- Molkenboer O.P., B.H., *De jonge Vondel*, intr. by L.M.Fr. Daniëls O.P. (Amsterdam: Parnassus, 1950) (rev. by W.A.P. Smit, 'Nieuwe Vondel-literatuur II', *Ntg*, 44 (1951), 25–35).

- Molkenboer O.P., B.H., 'De groote stap van 1639', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 125–64.
- Molkenboer, B.H., 'Vondels drukkers en uitgevers', *Vondel-kroniek*, 12 (141), 17–71; 86–96; 121–48; 152–88.
- Molkenboer O.P., B.H., 'Vondels Keulsche jaren', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 102–12.
- Molkenboer O.P., B.H., 'Vondels vrouw', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 1–19.
- Molkenboer O.P., B.H., 'Wanneer werd Vondel katholiek?', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 1–18; 63–82.
- Noë, J., *De religieuze bezieling van Vondels werk* (Tielt: Lannoo, 1952) (doctoral thesis Leuven, 1951).
- Noordegraaf, W.G., 'Vondel und Köln', *Joost van den Vondel: Geboren zu Köln am 17. November 1587, gestorben zu Amsterdam am 5. Februar 1679: Festschrift zum 350jährigen Geburtstag des Dichters* (Jena: Diederichs Verlag, 1937), pp. 26–35.
- Peters, Jan M.L., *Vondel: Het leven van een groot Nederlander* ([Den Haag]: NIAM, [ca. 1980]) (Beeld & Geluid).
- Poelhekke, Jan J., *Vondel en Oranje* (Zutphen: De Walburg Pers, 1979).
- Porteman, Karel, and Mieke B. Smits-Veldt, *Een nieuw vaderland voor de muzen: Geschiedenis van de Nederlandse literatuur* (Amsterdam: Bakker, 2008).
- Riemens, K.J., 'Vondels schooljaren', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 157–61 (reaction by the redaction, *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 162–66).
- Romein, Jan M. and Annie H.M. Romein-Verschoor, 'Joost van den Vondel: De prins der poëten', *idem, Erfpaters van onze beschaving: Nederlandse gestalten uit zes eeuwen* (Amsterdam, Querido, 1977¹²), pp. 307–28 [1938–1940¹].
- Scholte, J.H., *Rembrandt en Vondel* (Den Haag: Servire, 1946).
- Schuss, Eva, 'Dove verf? De relatie tussen Rembrandt en Vondel in historisch perspectief', *De zeventiende eeuw* 22 (2006), 225–46.
- Sellin, Paul R., 'Michiel le Blon and England, 1632–1649: With Observations on Van Dijk, Donne, and Vondel', *Dutch Crossing*, 22 (1998), 102–25.
- Sterck, J.F.M., *Oud en nieuw over Joost van den Vondel: Verspreide opstellen* (Amsterdam: De Spiegel; Mechelen: Het Kompas, 1932). dbnl
- Sterck, J.F.M., *Oorkonden over Vondel en zijn kring: Met portretten en facsimilés* (Bussum: Uitgeversmaatschappij, v.h. Brand, 1918). dbnl
- Sterck, J.F.M., *Rondom Vondel: Studiën over den dichter en zijn kring* ([Amsterdam: Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur], 1927).
- Sterck, J.F.M., *Vondel-brieven uit de XVIIe eeuw aan en over den dichter* (Amsterdam-Sloterdijk: Wereldbibliotheek, 1935).
- Strenght, Leendert, 'Vondel, dichter van de natie', *Vlaanderen*, 28 (1979), 290–93 [repr. in *idem, Uit volle Schatkamers: Opstellen over literatuur* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1990), pp. 100–09].
- Valk, J. de, 'Vondel's grootouders onder Alva om het geloof vervolgd', *Annuaire societas studiosorum reformatorum* (1912), 94–109.
- Velde, Anton van de, *De rechtvaardige trou: Evocatie van Vondel's leven* (Tielt: Lannoo, 1945) (reaction by E. Janssen, *Streven*, 12 (1945), 267–73).
- Verstegen, Huib, 'Vondel en Maurits', *Vondel-kroniek*, 12 (1941), 189–200.
- Vorsterman van Oyen, A.A., *Joost van den Vondel en zijn geslacht* ('s-Gravenhage: Genealogisch-Heraldisch Archief, 1887).
- Vries, Adrianus D. de, and Johan H.W. Unger, 'Vondeliana', 'I: Vergeten gedichten van Joost van den Vondel'; 'II: Vondel's handschriften'; 'III: Documenten uit Vondel's laatste levensjaren'; 'IV: Palamedes', *Oud Holland*, 1 (1883), 17–29; 2 (1884), 13–33; 111–34; 225–32; 293–308; 4 (1886), 113–29; 6 (1888), 51–67.
- Weber, R.E.J., 'Koopman Vondel bestolen', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 98–100.
- Wijnman, H.F., 'Cherchez la femme bij Vondel's overgang tot het katholicisme?', *idem, Uit de kring van Rembrandt en Vondel: Verzamelde studies over hun leven en omgeving*. (Amsterdam: Noord-Hollandsche Uitgeversmaatschappij, 1959), pp. 94–109.
- Wijnman, H.F., 'Over Vondels vader', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 38–39.
- Wijnman, H.F., 'Vondel's schooljaren', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 59–67.

- Wijnman, H.F., 'De woonhuizen van Vondel te Amsterdam', *Amstelodamum*, 61 (1974), pp. 103–09.
- Witstein, S.F., 'Vondel, Barlaeus en de weduwe van Brandt', *Ntg*, 56 (1963), 84–90 (repr. in Ton Harmsen and Ellen Krol (eds.), *Een Wett-steen vande Ieught: Verzamelde artikelen van dr. S.F. Witstein* (Groningen: Wolters-Noordhoff, 1980) (De Nieuwe Taalgids Cahiers, 7), pp. 32–41).

Vondel's Dramatic Oeuvre in General

A Editions

- De werken van Vondel*, ed. by Reinder Blijstra and Hettel Bruch, 6 vols. (Amsterdam etc.: Hollandsch Uitgeversfonds and Van Ditmar, [1934–1935]).
- Vondels spelen*, ed. by Cornelis R. de Klerk and Leo Simons (Amsterdam: Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, [1937]). 3 vols (Nederlandsche bibliotheek, 128–130, 136–138, 144–146, 205–207, 219–222, 239–241, 252–254, 279–281, 295–297).
- Vondel, Joost van den, *De werken van Vondel in verband gebracht met zijn leven*, ed. by Jacob van Lennep, 12 vols. (Amsterdam: Binger & Zonen, 1855–1869).
- Vondel, Joost van den, *De werken van Joost van den Vondel*, ed. by Jacob van Lennep and Johan H.W. Unger (Leiden: Sijthoff, 1888–1893).
- Vondel, Joost van den, *Toneelspelen*, ed. by H.W.E. Moller (Amsterdam: Elsevier, 1939–1941 [1949²]). 2 vols (Bibliotheek der Nederlandsche letteren) (rev. by F.E.J. Malherbe, *Ons eie boek*, 6 (1940), 25–27; Pierrre van Valkenhoff, *De gemeenschap*, 16 (1940), 315–16); B.H. Molkenboer, *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 35–36; Martien Beversluis, *De nieuwe gids*, 55 (1940), 296–98).
- Vondel, Joost van den, *De werken: Volledige en geïllustreerde tekstuitgave*, ed. by J.F.M. Sterck et al., 10 vols. (Amsterdam: Wereldbibliotheek, 1927–1937). dbnl (WB)
- Vondel, Joost van den, *Volledige dichtwerken en oorspronkelijk proza*, ed. by Albert Verwey (Amsterdam: Becht, 1937) [repr. ed. by Mieke B. Smits-Veldt and Marijke Spies (Amsterdam: Becht, 1986)].
- Vondel, Joost van den, *Toneelspelen 1625–1668*, ed. by Albert Verwey (Amsterdam: s.n., 1937).
- Vondel, Joost van den, *Treurspelen*, ed. by J. van Vloten, 2 vols. (Schiedam: Roelants, 1875–1881).
- Vondel, Joost van den, *Zijne dichtwerken en oorspronkelijke prozageschriften in verband met eenige levensbijzonderheden*, ed. by J.A. Alberdingk Thijm and J.H.W. Unger, 12 vols. (Schiedam: Roelants; Leiden: Sijthoff, 1887–1898).

B Studies

- Albach, Ben, *Lang kermessen en hoven: Ontstaan en kroniek van een Nederlands toneelgezelschap in de 17de eeuw* (Zutphen: De Walburgpers, 1977).
- Albach, Ben, 'Vondel's Stage Brothers', Erica Hunningher-Schillings (ed.), *Essays on Drama and Theatre: Liber amicorum Benjamin Hunningher: Presented to professor Dr. B. Hunningher on the Occasion of his Retirement from the Chair of Drama and Theatre Arts in the University of Amsterdam* (1973), pp. 9–22.
- Alberdingk Thijm, J.A., *Vondels dichterlijke moraliteit* (s.l.: s.n., 1871).
- Bomhoff, J.G., *Vondels drama: Studie en pleidooi* (Amsterdam: Ploegsma, 1950) (doctoral thesis Leiden: *Bijdrage tot de waardering van Vondels drama*).
- Bruijn, Kees de, and Marijke Spies, *Vondel vocaal: Liederen van Vondel* (Haarlem: Becht, 1988).
- Eemeren, G. van, *Het motief 'schuld, straf en genade' in de drama's van Vondel* (unpublished doctoral thesis Leuven).

- Erenstein, Rob L. (ed.), *Een theatergeschiedenis der Nederlanden: Tien eeuwen drama en theater in Nederland en Vlaanderen* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1996).
- Gemert, E.M.P. van, *Tussen de bedrijven door? De functie van de rei in Nederlandstalig toneel 1556–1625* (Deventer: Sub Rosa, 1990) (doctoral thesis Utrecht) Deventer Studiën, 11.
- Gerbrandy, Piet, 'Tussen Seneca en Aristoteles: Vondel als klassiek dramaturg', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March 2002), 17–29.
- Grootes, Eddy K., '20 oktober 1653: De Amsterdamse schilders eren Vondel met een lauwerkrans als het hoofd der Poëten: De ontwikkeling van Vondels dichterschap', Riet Schenkeveld-van der Dussen (ed.), *Nederlandse literatuur: Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff, 1993), pp. 260–65.
- Grosfeld-van Balen, Dorri, 'Vijf vrouwenfiguren uit Vondels drama's', *Vondel-kroniek*, 9 (1938), 129–36; 189–96.
- Hellinga, Wytze Gs., *Copy and Print in the Netherlands: An Atlas of Historical Bibliography* (Amsterdam: Federatie der Werkgeversorganisatiën in het Boekdrukkersbedrijf [...] and Noord-Hollandsche uitgeverij, 1962) [= *idem*, *Kopij en druk in de Nederlanden: Atlas bij de geschiedenis van de Nederlandse typografie* (Amsterdam: Federatie der Werkgeversorganisatiën in het Boekdrukkersbedrijf [...] and Noord-Hollandsche uitgeverij, 1962)]. dbnl
- King, Peter K., 'The Sacramental Thought in Vondel's Drama', *The Modern Language Review*, 41 (1956), 203–14.
- Kok, A.S., *Vondel in eenige van zijn vrouwenkarakters* (Amsterdam: Binger, 1864).
- Konst, Jan W.H., *Fortuna, Fatum en Providentia Dei in de Nederlandse tragedie 1600–1720* (Hilversum: Verloren, 2003) [rev. by Betsy Wormgoor, *Nederlandse letterkunde*, 9 (2004), pp. 96–99; Lia van Gemert, *Neerlandica extra muros*, 42 (2004), 72–73; W.R.D. van Oostrum, *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman*, 27 (2004), 52–53; Johan Koppenol, *Literatuur* 21 (2004), 58–59; A.J.E. Harmsen, *De zeventiende eeuw*, 20 (2004), 174–76; Hubert Meeus, *Nachbarsprache Niederländisch*, 29 (2005), 88–90].
- Konst, Jan W.H., *Woedende wraakghierigheid en vruchteloze weklachten: De hartstochten in de Nederlandse tragedie van de zeventiende eeuw* (Assen, etc.: Van Gorcum, 1993) (doctoral thesis Utrecht).
- Korsten, Frans-Willem, 'Twee nieuwe Vondels, of te oude? Overwegingen aangaande Vondel en diens taal naar aanleiding van twee uitgaven in de Delta-reeks', *TNTL*, 2005 (121), 349–55.
- Korsten, Frans-Willem, *Vondel belicht: Voorstellingen van soevereiniteit* (Hilversum: Verloren, 2006) [rev. by Johan Koppenol, *De Groene Amsterdammer literatuur*, 130 (2006), 53–54; Feike Dietz, *Vooys*, 25, 2 (mei 2007), 72–74; Riet Schenkeveld, 'Vondel geïnterpreteerd', *TNTL*, 123 (2007), 139–44; Maria-Theresia Leuker, *Neerlandica Extra Muros*, 45, 3 (Oct. 2007), 70–71; Jan Bloemendal, *De zeventiende eeuw*, 23 (2007), 281–83; Marijke Meijer Drees, 'Nomadische voorstellingen: Een nieuwe herlezing van Vondels toneel', *Nederlandse letterkunde*, 13 (2008), 174–84].
- Korsten, Frans-Willem, *Sovereignty as Inviolability: Vondel's Theatrical Explorations in the Dutch Republic* (transl. by Will J. Kelly) (Hilversum: Verloren, 2009).
- Kramer, W., 'De sententies in Vondels drama's', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 224–40.
- Kramer, Willem, *Vondel als barokkunstenaar* (Antwerpen: De Sikkel; Utrecht: De Haan, 1946) Maerlantbibliotheek, 18.
- Kritzinger, M.S.B., *Die opstandsmotief by Vondel* (Pretoria: Van Schaik, 1930) (rev. by B.H. Molkenboer, *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 83–85).
- Langvik-Johannessen, Kåre, 'Het huwelijk in Vondels drama', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 289–305. dbnl
- Langvik-Johannessen, Kåre, *Het treurspel spant de kroon: De tragiek bij Vondel: Opstellen* (Wommelgem and Antwerpen: Den Gulden Engel, 1987) [rev. by Jef van Meensel, *Creare*, 16 (1987–1988), 41–44; G. van Eemeren, *Ons Erfdeel*, 32 (1989),

- 274–75; Lia van Gemert, *Ntg*, 82 (1989), 249–53; Mieke B. Smits-Veldt, *Spektator*, 19 (1990), 425–27].
- Langvik-Johannessen, Kåre, *Zwischen Himmel und Erde: Eine Studie über Joost van den Vondel's biblische Tragödie in gattungsgeschichtlicher Perspektive* (Oslo: Universitetsforlaget; Zwolle: Tjeenk Willink, 1963) Germanistische Schriftenreihe der norwegischen Universitäten und Hochschulen, 1 [rev. by W.A.P. Smit, *Ntg*, 58 (1965), 19–30].
- Leemans, E.A., 'Vondel en Spinoza', *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde*, 1937, pp. 701–25.
- Maximilianus O.F.M.Cap., *Vondelstudies*, ed. by L.C. Michels (Terheijden, etc.: De Forel, 1968).
- Meeus, Hubert, 'Joost van den Vondel', *Repertorium van het ernstige drama in de Nederlanden 1600–1650* (Leuven: Acco, 1983), pp. 179–89.
- Moller, H.W.E., 'Vondelstudies', *TNTL*, 43 (1924), 55–76.
- N.N., 'Uitgevers en drukkers van Vondel', *Vondel-kroniek*, 4 (1933), 183–85.
- Parente, Jr, James A., 'Chapter Three: The Biblical Tragedies of Joost van den Vondel', *idem*, *Religious Drama and the Humanist Tradition: Christian Theater in Germany and in the Netherlands 1500–1680* (Leiden etc., Brill, 1987) *Studies in the History of Christian Thought*, 39, pp. 95–153.
- Poulsen, J., 'Tragiek van Vondels glans: Bijdrage tot de beschrijving ener dichterlijke eigenheid', *Raam*, (1963), 2, 1–140 [reaction by Gerard Knuvelde, *Brabantia*, 13 (1964), 22–26; repr. in *idem*, *Kitty en de mandarijntjes* [...] (s-Hertogenbosch: s.n., 1964), pp. 15–20; W.A.P. Smit, *Ntg* 58 (1965), 91–99].
- Prieckaerts, P., *Vondels plano's: Bibliografische en andere aspecten* (Utrecht: s.n., 1983) (unpublished master's thesis Utrecht).
- Rens, Lieven R.F., 'Het clair-obscur in Vondels drama', *SpL*, 12 (1969–1970), 81–175.
- Rens, Lieven R.F., *Het priester-koningconflict in Vondels drama* (Hasselt: Heideveld, 1965) [rev. by Carlos Tindemans, *Streven*, 19 (1965–1966), 1116; Lode Roose, *Kultuurleven*, 33 (1966), 72; Pierre Brachin, *Études Germanistiques*, 22 (1966), 306–07].
- Rens, Lieven R.F., 'Prolegomena bij een psychoanalytische interpretatie van Vondels drama', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 270–88.
- Salemans, Ben. J.P., and Frans A.M. Schaars, *Concordantie met alfabetische woordenlijst, frequentielijst, retrograde woordenlijst, tekstweergaven en concordantie van hoog-frequente woorden van het dramatisch werk van Joost van den Vondel*, 5 vols. (Assen: Quarto, 1990).
- Sierhuis, Freya, 'Therapeutic Tragedy: Compassion, Remorse, and Reconciliation in the Joseph Plays of Joost van den Vondel (1635–1640)', *European Review of History / Revue européenne d'histoire*, 17 (2010), 27–51.
- Simoni, A.E., 'Lulofs to the Rescue: A Contribution to the History of Vondel Studies', *Dutch Crossing*, 8 (1979), 55–65.
- Smit, Wisse A.P., *Van Pascha tot Noah: Een verkenning van Vondels drama's naar continuïteit en ontwikkeling in hun grondmotief en structuur*, 3 vols. (Zwolle: Tjeenk Willink, 1956–1962) Zwolse reeks van taal- en letterkundige studies, 5A–5C. dbnl
- Smit, Wisse A.P., Pierre Brachin and Marcel Bataillon, *Vondel (1587–1679): Contribution à l'histoire de la tragédie au XVIIe siècle* (Paris: Didier, 1964) *Études de littérature étrangère et comparée*, 48.
- Spies, 'Vondel in veelvoud: Het Vondel-onderzoek sinds de jaren vijftig', *Joost van den Vondel 1587–1987* (Leiden: Brill, 1987), pp. [1]–[35] [= *TNTL*, 103 (1987), 235–69]. dbnl
- Sterck, J.F.M., *Oud en nieuw over Joost van den Vondel: Verspreide opstellen* (Amsterdam: De Spieghel; Mechelen: Het Kompas, 1932). dbnl

- Sterck, J.F.M., 'Wie was de regisseur van Vondels treurspelen?', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 145–56 [reaction by C. Catharina van de Graft, 'Bijdrage tot de kennis der vetooning van Vondels tooneelstukken', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 79–81].
- Strengtholt, Leendert, 'Dromen in Vondels drama's', *Verslag van het zevende colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten ...* ('s-Gravenhage, Hasselt: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 1980) [repr. in Henk Duits et al. (eds.), *Een lezer aan het woord: Studies van L. Strengtholt over zeventiende-eeuwse Nederlandse letterkunde* (Amsterdam: Stichting Neerlandistiek VU; Münster: Nodus, 1998), pp. 89–100].
- Verhagen, Balthazar, 'Vondels dramatische problemen', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 85–115 (with postscript by the redaction, *ibidem*, 115–18).
- Wijnpersse, W.M.A. van de, 'Vondels tweeledige verhouding tot Seneca', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 161–71.
- Witstein, Sonja F., and Eddy K. Grootes (eds.), *Visies op Vondel na 300 jaar: Een bundel artikelen verzameld door S.F. Witstein' en E.K. Grootes ter gelegenheid van de driehonderdste sterfdag van Joost van den Vondel* (Den Haag: Martinus Nijhoff and Tjeenk Willink-Noorduijn, 1979).
- Worp, J.A., *De invloed van Seneca's treurspelen op ons tooneel* (Amsterdam: Veen, 1892).
- Wybrands, Christiaan N., *Het Amsterdamsche tooneel van 1617–1772* (Utrecht: Beijers, 1873).

Reception of Vondel's Drama's

- Alberdingk Thijm, Josephus A., 'Herleving van Vondel: Eene bijdrage tot Vondels karakteristiek, ter gelegenheid van J. van Lenneps uitgave zijner werken', *De Tijd* (1851) [repr. M. van Can (ed.), *J.A. Alberdingk Thijm* (Diest: Pro Arte, [1943]) Keurblad zijden uit de Nederlandse letterkunde, 14, pp. 22–26].
- Alberdingk Thijm, Josephus A., *Een nieuw lied van Joost van den Vondel, opgezongen door zijne schim [...]* (Amsterdam: Schadt, 1866).
- Berg, Willem van den, '11 december 1846: Vondel in de voordracht: Bloei en belang van de negentiende-eeuwse rederijderskamers', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 418–26.
- Bossers, Anton, 'Nil volentibus arduum en Vondel', *Spektator*, 8 (1978–1979), 95–103.
- Braak, Menno ter, 'Vondel-Shakespeare', *Verzameld werk*, 6 (Amsterdam: Van Oorschot, 1950), pp. 338–44.
- Bruinsma, Henry A., 'An Introduction to Vondel and Music', *Tijdschrift van de Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis*, 31 (1981), 95–116.
- Claeyssens, Steven, '"Een fatsoenlijk colporteur verkoopt niet": Salomon van Raalte brengt Derkinderens "Gijsbrecht van Aemstel" aan de man', *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis*, 9 (2002), 133–48; 198.
- Duinkerken, Anton van, 'De Roomse Vondelschool', L.C. Michels et al. (eds.), *Studies aangeboden aan prof. dr. Gerard Brom*. (Utrecht, Nijmegen: Dekker & Van de Vegt, 1952), pp. 65–82.
- Gietelink, Ab, 'Voorwoord van de regisseur', *Gysbrecht van Aemstel: Een politiek treurspel op vijftien locaties* (Amsterdam: Theater Nomade, 2003), pp. 25–28.
- Gnyp, Marta, 'De ontragische dood van *Gysbrecht van Aemstel*: Het einde van een eeuwenlange opvoeringstraditie in de culturele context van Nederland van de jaren zestig van de twintigste eeuw', *Gysbrecht-site of the University of Amsterdam*, <http://cf.hum.uva.nl/bookmaster/gysbrecht>
- Haas, Anna S. de, *Het repertoire van de Amsterdamse schouwburg, 1700–1712* (Maastricht: Shaker Publishing B.V., 2001).

- Haas, Anna S. de, *De wetten van het treurspel: Over ernstig toneel in Nederland, 1700–1772*. (Hilversum: Verloren 1998) (doctoral thesis Amsterdam, 1997).
- Hartog, Piet den, 'Het volk was dol op Vondel: Het publiek van de Rotterdamse schouwburg in het seizoen 1776/1777' (s.l.: s.n., 1990) (unpublished master's thesis Utrecht).
- Haven, Korneel van der, "Dat dan de Schouwburg nooit op godsdienst schempe of smaal...": De herziene Schouwburgdrukken van 1729 en het verbod op godsdienstig en onbetamelijk toneel in de Amsterdamse Schouwburg, *De achttiende eeuw*, 36 (2004), 1–20.
- Hummelen, W.M.H., *Amsterdams toneel in het begin van de Gouden Eeuw: Studies over Het Wit Lavendel en de Nederduytsche Academie* (s-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1982).
- Langvik-Johannessen, Kåre, '1746: In de Brusselse Muntschouwburg wordt Charles Simon Favart directeur: Jan Frans Cammaert brengt de spektakelrijke première van Vondels *Adam in ballingschap*: Weense invloeden en vernieuwingen in het Brusselse theater', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 320–25.
- Leuker, Maria-Theresia, 'Der integrierte Außenseiter: Vondel und der "Muiderkring" bei Jacob van Lennep und J.A. Alberdingk Thijm', José Cajot, Ludger Kremer and Hermann Niebaum (eds.), *Lingua theodisca: Beiträge zur Sprach- und Literaturwissenschaft: Jan Goossens zum 65. Geburtstag* (Münster: Lit, 1995) *Niederlande-Studien*, 16, pp. 1087–94.
- Meerwaldt, J.D., *Vormaspecten* (s-Gravenhage: Stols, 1958).
- Michels, L.C., 'Twee 18e-eeuwse opinies over Gysbreght', *idem*, *Filologische opstellen*, 4: *Stoffen van verscheiden aard, registers* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1964), pp. 232–33.
- Michels, L.C., 'Vondel in de achttiende eeuw', *idem*, *Filologische opstellen*, 4: *Stoffen van verscheiden aard, registers* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1964), pp. 227–31.
- Molkenboer, B.H., 'Bij de Vondeltentoonstelling te Keulen', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 3, 2–12.
- Molkenboer, B.H., 'Vondelopvoeringen', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 84.
- Molkenboer O.P., B.H., *Het rythme van de Vondelwaardeering* (Nijmegen: Dekker & Van de Vegt; Utrecht, 1933) (inaugural oration).
- Nijs, Pieter de, 'Taal van een ontroerende schoonheid: In gesprek met Hans Croiset en Guus Rekers', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March 2002), 40–55.
- N.N., 'Dr. Th. Weevers over Vondel en Duitschland', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 44–45.
- Oey-de Vita, Elise, and Marja S. Geesink, *Academie en Schouwburg: Amsterdams toneelrepertoire 1617–1665* (Amsterdam: Huis aan de drie grachten, 1983).
- Ouwkerk, A., 'Katholische Vondelfreundschaft im 19. Jahrhundert: Alberdingk Thijm und Reichensperger', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich und den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 209–29.
- Porteman, Karel, 'De receptie van "Gysbreght van Aemstel" in de Zuidelijke Nederlanden', *Spektator*, 17 (1988), 404–14.
- Porteman, Karel, 'Vondel herdacht', *Dietsche Warande en Belfort*, 132 (1987), 11–13.
- R., 'Tooneel', *Vondel-kroniek*, 1, (1930), 39–40.
- Rens, Lieven, 'Over het probleem van de invloed van Vondel op de drama's van Andreas Gryphius', *Handelingen van de Koninklijke zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 20 (1966), 251–62.
- Roose, Lode, Karel Porteman, et al., *Vondel bij gelegenheid 1679–1799: Handelingen van het Vondelcolloquium, gehouden te Leuven op 2 maart 1979* (Middelburg: Merlijn, 1979).
- Schravendeel, Rogier, 'De Amsterdamse rederijderskamer Achilles (1846–1861)', *De negentiende eeuw*, 16 (1992), 185–97.
- Simons, Leo, *Studies over Vondel's Gysbreght en over nationaal leven: 1891–1902* (Haarlem: Bohn, 1902).

- Smit, Wisse A.P., 'De waardering van Vondel', D. Kouwenaar (ed.), *De Vondelherdenking 1937: Gedenkboek van de viering van den 350sten geboortedag van Joost van den Vondel [...]* (Amsterdam: Stadsdrukkerij Amsterdam, 1938), pp. 243–61.
- Smits-Veldt, Mieke B., 'Vertoningen in opvoeringen van Vondels tragedies, 1638–1720: Van emblema tot "sieraad"', *De zeventiende eeuw*, 11 (1995), 210–22.
- Smits-Veldt, Mieke B., 'Vondel en de schouwburg van Jacob van Campen', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 247–69.
- Smits-Veldt, Mieke B., and G. Teusink, *Conventies in de mise-en-scène op het toneel van Van Campen (1637–1665): Een onderzoek naar de voorstelling van de 'gespeelde ruimte'* (Amsterdam: Instituut voor Neerlandistiek, 1978).
- Spies, Marijke, 'Nederlands vele Vondels: Vier eeuwen Vondelwaardering', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March, 2002), 4–15.
- Spies, Marijke, 'Vondels actualiteit', Marja Geesink and Anton Bossers (eds.), *Vondel! Het epos van een ambachtelijk dichterschap* ('s-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek, 1987), pp. 45–47.
- Tiesema, Watze, 'Vondel: Tijdgenoot?', Marja Geesink and Anton Bossers (eds.), *Vondel! Het epos van een ambachtelijk dichterschap* ('s-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek, 1987), pp. 49–53.
- Veldhorst, Natascha, *De perfecte verleiding: Muzikale scènes op het Amsterdams toneel in de zeventiende eeuw* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2004). (doctoral thesis Amsterdam).
- Verhofstadt, Edward, 'Vondel und Gryphius: Versuch einer Literarischen Topographie', *Neophilologus*, 53 (1969), 290–99.
- Vosmaer, Carel, 'J.A. Alberdingk Thijms Vondel', Nop Maes (ed.), *Een en ander* (Nijmegen: Vriendenlust, 1984) Vaderland-reeks, 4, pp. 32–46.
- Wiskerke, Evert, 'Visies op de katholieke Vondel 1780–1850', *Spektator*, 17 (1987–1988), 447–56.
- Wiskerke, Evert M., *De waardering voor de zeventiende-eeuwse literatuur tussen 1780 en 1813* (Hilversum: Verloren 1995) (doctoral thesis Amsterdam).
- Wiskerke, Evert, "'Wat zal ik U van onzen Vondel zeggen": Enkele stemmen over Vondel in het begin van de negentiende eeuw', *De negentiende eeuw*, 9, (1985), 171–92.
- Zalm, Rob van der, 'Rooyaards in revisie', Peter G.F. Eversmann, Rob van Gaal, Rob van der Zalm (eds.), *Theaterwetenschap spelenderwijs / Theatre Studies at Play: Liber amicorum voor prof. dr. Rob Erenstein* (Amsterdam: Pallas Publications, 2004), pp. 104–22.
- Zonneveld, Peter A.W., 'Vondel en de antithese klassiek-romantisch: Een aspect van de receptiegeschiedenis in de eerste helft van de negentiende eeuw', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 306–18. dbnl

The Separate Drama's

1 *Adam in Ballingschap* (1664)

A.1 Editions

WB, 10, pp. 94–170.

Adam in ballingschap, gedrukt voor de Amsterdamsche rederijderskamer Achilles (Amsterdam: Noordendorp & Van Kesteren, 1851).

Adam in ballingschap of aller treurspelen treurspel (Amsterdam: Hollandsch Uitgeversfonds, [1935]).

Adam in ballingschap, of aller treurspelen treurspel ([s-Hertogenbosch: Mariënborg, 1928]) Geert Groote Genootschap, 244.

- Adam in ballingschap* (Leuven: Keurboekerij; Amsterdam: Van Langenhuysen, 1910).
Adam in ballingschap (Maastricht: Leiter-Nypels, 1920) [repr. Amsterdam: International Theatre Bookshop, 1983; Tekstboekjes Publieksthater, 52].
Adam in ballingschap, of Aller treurspeelen treurspel (Utrecht: Oosthoek, 1910).
Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel, ed. by Cyriel De Baere (Amsterdam etc.: De Nederlandsche boekhandel, 1977⁶ [1942¹]) Nederlandse keurboeken voor het secundair onderwijs, 15.
Adam in ballingschap verklaard, ed. by Gerard Brom ([Amsterdam, s.n., 1911]).
Adam in ballingschap, ed. by Gerrit Dekker (Pretoria: Van Schaik, 1968) Vondel vir Suid-Afrika, 2.
Adam in ballingschap, ed. by Esco T. Kuiper (Zutphen: Thieme, 1906¹ [1911²]) KLP, 12.
Adam in ballingschap, ed. by Bernard H. Molkenboer (Zwolle: Tjeenk Willink, 1947³ [1925¹]) Nederlandsche schrijvers, 3.
Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel, ed. by Clem Neutjens (Antwerpen: Plantyn, 1970³ [1964¹]) [abridged edition].
Adam in ballingschap, ed. by Jacob Prinsen, J.L.zn (Amsterdam: Meulenhoff, 1922) Meulenhoff's bibliotheek van Nederlandsche schrijvers, 14.
Adam in ballingschap: Aller treurspelen treurspel, ed. by Thomas H. Le Roux and Johannes J. Groeneweg (Pretoria: De Bussy; Kaapstad: Dusseau, 1930²).
Adam in ballingschap: Aller treurspelen treurspel, ed. by A. Saalborn (Apeldoorn: De Zonnebloem, 1920).
Adam in ballingschap. Treurspel in vijf bedrijven, ed. by Jozef Salsmans, S.J., Joris Noë (Antwerpen etc.: Standaard Boekhandel, 1966¹⁶).
Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel: prima malorum causa, ed. by Leo Simons (Amsterdam: Wereldbibliotheek 1942⁹ [1908¹]).
Adam in ballingschap, ed. by H.A. Wage (Zutphen: Thieme, [1968]) KLP, 12.
Adam in ballingschap, ed. by A. Zijdeveld (Zutphen: Thieme, 1949⁴) KLP, 12.
Lucifer, Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel, Noah, of Ondergang der eerste wereld, ed. by Riet Schenkeveld-van der Dussen (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].
Viertal treurspelen (s-Gravenhage: Fuhrl, 1851) [contains Lucifer; Adam in ballingschap; Palamedes; Gijsbrecht van Aemstel].
Vondel's Lucifer en Adam in ballingschap, in verkorten vorm, ed. by Ph.A. Lansberg (Groningen, etc.: Wolters, 1931² [1923¹] Lyceum-herdrukken, Reeks A, 3 [reaction by G.E. Opstelten 'Vandalisme', *Ntg*, 18 (1924), 91–99. dbnl].
Vondel toneelschrijver: Vijf spelen voor studie en opvoering uitgegeven, voorzien van inleidingen, illustraties, regie-aanwijzingen en annotaties, ed. by Ph. Lansberg and J.E. Veugelers (Zwolle: Tjeenk Willink, 1952) [contains Gysbreght van Aemstel; Joseph in Dothan; Lucifer; Leeuwendalers; Adam in ballingschap].
Vondels trilogie: Lucifer, Adam in ballingschap, Noah, ed. by Cyriel Verschaeye (Brugge: Zeemeeuw, 1941).

A.2 Translations

- Adam in exile*, transl. by W. Kirkconnell, *The Celestial Cycle: The Theme of Paradise Lost in World Literature, with Translations of the Major Analogues* (Toronto: University of Toronto Press, 1954), pp. 434–79.
Vondel, Joost van den, Cinq tragédies, transl. by Jean Stals (Paris: Didier, 1969) [contains: Gisbert d'Amstel; Joseph à Dothan; Lucifer; Jephthé; Adam exilé].

A.3 Reactions

- Beeldhouwer, Jan Pietersz, *Adams antwoordt, tegen Joost van den Vondel, over Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel [...]* (Amsterdam: Pieter Arentz, 1664) [repr. in *idem, Alle de werken* (Amsterdam: Pieter Arentz, 1671)].

- Cammaert, Joannes Franciscus, *Adam ende Eva uyt het lust-paradys gejaegt in ballingschap, ofte Aller-treur-speelen-treur-spel, verryckt met verscheyde verssen van den vermaerden J. V. Vondel, getrocken uyt de H. Schrifituere, ende voorts in-rym-gesteld* (Brussels: Weduwe G. Jacobs, 1746).
- Steendam, Jacob, *Op Joost van den Vondel, of Adam in ballingschap* (Utrecht: Gijsbertus van Veelen, 1664).
- Steendam, Jacob, *Rechte Grouwel der verwoesting, ontdekt in den seer doorluchtigen verdichter Joost van den Vondelen* [see *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 82–83; J.A. Alberdingk Thijm, *De Dietsche Warande*, (1876), 393–99; A. Zijderveld, *Verslag Vereeniging het Vondel-museum*, (1938–1939)].
- Verboom, Meynarda, *Pleyt voor onse Eerste Moeder Eva, Tegens Joost van de Vondels Treurspel aller Treurspelen, Van Adams Ballingschap* [cf. Riet Schenkeveld-van der Dussen et al. (eds.), *Met en zonder lauwerkrans: Schrijvende vrouwen uit de vroeg-moderne tijd 1550–1850 van Anna Bijns tot Elisa van Calcar* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1997), pp. 304–12]; also in Lia van Gemert et al. (eds.), *Women's Writing from the Low Countries 1200–1875* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), pp. 48–49

B.1 Studies

- Boshoff, S.P.E., 'Over: Vondel, Joost van den, Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel', *Ons eie boek*, 7 (1941), 1, 39–41.
- Brom, Gerard, 'Duivelsbeelden', *Ntg*, 47 (1954), 346.
- Demoor, Marysa, 'Vondel uit de korre-kelder opgediept', *Documenta*, 6 (1988), 181–84.
- Donker, Anthonie, *Het schip dat gij bouwen zult: Verbeeldingen van zondvloed en ark* (Amsterdam: Querido, 1959), pp. 97–109 [first publ. *Nieuwe stem*, 14 (1959), 447–56].
- Duinkerken, Anton van, 'Adam in ballingschap', *Gemeenschap*, 16 (1940), 469–72.
- Gemert, Lia van, *Norse negers: Oudere letterkunde in 1996* (Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1996) (inaugural oration), pp. 6–11.
- Kemp, Bernard, 'Vondelingen: Adam goede pedagoog en onbeholpen minnaar', *Dietsche Warande en Belfort*, 109 (1964), 754–55.
- Kemp, Bernard, 'Van paradijs naar Oedipoes, of de eenzaamheid van Adam en Eva', *Dietsche Warande en Belfort*, 124 (1979), 723–52.
- King, Peter K., 'Twee symbolische allegorieën in Adam in Ballingschap', *TNTL*, 72 (1954), 201–31.
- Koning, Joh., *Adam in ballingschap: Tragedie: Toelichting van de tragedie en korte beschrijving* (Breda: Van Oirschot, 1908).
- Konst, Jan, 'Fortuin, noodlot en voorzienigheid Gods in Vondels toneeloeuvre', Hugo Brems et al. (eds.), *Nederlands 200 jaar later* (Woubrugge etc.: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN), 1998), pp. 201–12.
- Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 197–200.
- Konst, Jan, '"Het goet of quaet te kiezen": De rol van de vrije wil in Vondels "Lucifer", "Adam in ballingschap" en "Noah"', *Nederlandse letterkunde*, 2 (1997), 319–37. dbnl
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 249–88.
- Maximilianus O.F.M.Cap., 'De tweede scheppingsdag bij Vondel (Adam in ballingschap vs. 229–242)', *TNTL*, 59 (1939–1940), 81–85.
- Maximilianus O.F.M.Cap., 'Prima malorum causa', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 162–63.
- Modderman, Sybrend B., 'Adam in ballingschap', *Waag*, 6 (1942), 1347.
- Neutjens, Clem, [Brieven van 16 mei 1984 over Vondel], *idem*, *Brieven over literatuur: Aan de gecultiveerden onder haar miskeners* (Leuven, Amersfoort: Acco, 1984), pp. 68–71.
- Neutjens, Clem, 'Receptie-esthetische literatuuranalyse: "Adam in ballingschap" (Joost van den Vondel)', *idem*, *Methoden als listen: Literatuuranalyses* (Leuven, Amersfoort:

- Acco, 1984), pp. 75–87 (rev. by G. de Vriend, *Spektator*, 15 (1985–1986), 303–04; P.F. Schmitz, *Forum der letteren*, 26 (1985), 316–17).
- Nichols, Fred J., 'Language and Drama in Vondel's "Lucifer" and "Adam in ballingschap"', *Review of National Literatures*, 8 (1979 [= 1978], 40.
- Notermans, Jef M.G., 'Adam in Ballingschap', *De vacature* 80 (1968), 6, 4; 7, 6; 8, 4; 10, 4; 11, 2; 12, 4.
- Nyquist, Mary, 'Reading the fall: Discourse and drama in Paradise Lost', *English Literary Renaissance*, 14 (1984), 199–229.
- Oorda, I. [= Cyriel Verschaeve], *Vondels 'Adam in ballingschap': Eene letterkundige studie* (Dendermonde: Bureel van Jong Dietschland, 1910).
- Ossenblok, E.J., *Eene lezing over Vondel's treurspel 'Adam in ballingschap'* (Lier: Jozef van In, [1908]).
- Schenkeveld-van der Dussen, Riet, 'Een vreemde vraag en een niet-gewenst antwoord: Eva over Adam, Verboom over Vondel', Willem van den Berg and Herman Pleij (eds.), *Mooi meegenomen? Over de genietbaarheid van oudere teksten uit de Nederlandse letterkunde* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1997), pp. 135–40.
- Schutter, Frans de, 'Al 't geluck hangt aen 't begin', *Voortgang*, 23 (2005), 91–106.
- Schutter, Frans de, 'Een leerachtig treurspel: Joost van den Vondels "Adam in ballingschap" opnieuw gelezen', *Voortgang*, 21 (2002), 47–75.
- Schutter, Frans de, 'De zonde in het paradijs volgens Vondels "Adam in ballingschap"', *Stem uit Nieuwland*, 41 (1971), 159–80.
- Sims, James H., 'Christened Classicism in "Paradise Lost" and "The Lusiads"', *Comparative Literature*, 24 (1972), 338–56.
- Smit, Wisse A.P., '[Over Adam in ballingschap vs 216]', *Ntg*, 54 (1961), 236.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 346–431.
- Smit, Paul J., 'Diersymboliek in Rembrandts Zondeval (1638) en in Vondels *Adam in ballingschap* (1664), *De zeventiende eeuw*, 26 (2010), 2–20.
- Stoett, F.A., 'Kleine mededelingen. 78. Adam in ballingschap, vs. 845', *TNTL*, 37 (1918), 80. dbnl
- Tate, Jr, Charles Delmer, *Milton's Paradise Lost and Vondel's Adam in ballingschap* (Ann Arbor etc., MI: University Microfilms International, 1966) (doctoral thesis Boulder, University of Colorado).
- Veenstra, F. 'Het motto van de Adam in ballingschap', *Ntg*, 45 (1952), 236.
- Verschaeve, Cyriel, 'Adam in ballingschap, 1–3', *Verschaevia*, 1986 [1987], 42–52 [first publ. *Gazette van Thielt*, 30 March, 9 and 20 April, 1910].

B.2 Performances

- Brom, Gerard B., *Vondel's Adam in ballingschap: Vertoond door N.V. Het Tooneel* ([Amsterdam: Binger, 1908]).
- Bruycker, Chris de, 'Eigenwijze Vondel eigenzinnig en zinvol op de planken in 1989', Hugo de Jonghe (ed.), *Het schoolvak Nederlands in het secundair/voortgezet onderwijs: Verslag van actuele ontwikkelingen in onderzoek, beleid en onderwijspraktijk: Vierde conferentie 'H.S.N.' Brussel 7 oktober 1989* (Enschede [etc.]: VALO-Moedertaal etc., 1991), pp. 60–64.
- Gomperts, H.A., '[Over de toneelopvoering van Joost van den Vondels "Adam in Ballingschap" (7.5.'63)]', *idem*, *De eend op zolder* (Amsterdam: Van Oorschot, 1970), pp. 161–62.
- Harmen, Ton, 'Adam in ballingschap nu over opstand tegen de heersende orde', *Magazijn*, 129 (Jan. 1984), 19–20.
- Heijer, Jac, 'Vondels verzenparadijs bloeit op de puinhopen: Publiektheater met humanistische interpretatie van Adam in ballingschap', Judith Herzberg et al. (eds.), *Jac Heijer: Een keuze uit zijn artikelen* (Amsterdam: International

- Theatre & Film Books, 1994), pp. 498–500 [first publ. *NRC Handelsblad*, 28 Dec. 1983].
- Kloos, Willem, 'Sir Philip Sidney, Karel van de Woestijne, Vondel en Royaards', *idem, Nieuwere literatuurgeschiedenis* (Amsterdam: Veen, 1944), pp. 75–83 [first publ. *Nieuwe gids*, 23 (1908), 1173–80].
- Kramer, Herman, 'Een nationale taak voor ons Nederlandsch tooneel', *Waag*, 4 (1940), 561.
- Langvik-Johannessen, Kåre, '1746: In de Brusselse Muntschouwburg wordt Charles Simon Favart directeur: Jan Frans Cammaert brengt de spektakelrijke première van Vondels "Adam in ballingschap": Weense invloeden en vernieuwingen in het Brusselse theater', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 320–25.
- Lindt, Hendrik J., 'Nieuwe herfst – nieuw geluid: Concertgebouw-begin, toneelmuziek bij Vondel en D'Albert's "Tiefland"', *Waag*, 6 (1942), 1344–45.
- Molkenboer, B.H., 'Adam in Nijmegen', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 160–62.
- Molkenboer, B.H., 'De Adam-opvoering', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 196–98.
- N.N., 'Over de opvoering door het Amsterdamsch Toneel onder regie van Caroline van Dommelen van: Asselijn, Thomas. Jan Klaaz, of Gewaande dienstmaagt: blijspel. Amsterdam, 1682; en over de opvoering door het Gemeentelijk Theaterbedrijf Amsterdam, afdeling tooneel onder regie van Cor Hermus van: Vondel, Joost van den. Adam in ballingschap, of Aller treurspeelen treurspel. Amsterdam, 1664, *De tooneelrevue*, 8 (1941–1942), 10, [3–4].
- Poel, D.C. van der, 'De tooneelgroep "Studio" in het muziklyceum te Amsterdam', *Kroniek van kunst en cultuur*, 5 (1939–1941), 19–20 (15 Nov. 1940), 274.
- Rekers, A.J.G. (Guus), 'Over de opvoering door het Publiektheater van Vondel, Joost van den, Adam in ballingschap, of Aller treurspeelen treurspel', *Jonas*, 14 (1983–1984), 13, 13.
- Rekers, A.J.G. (Guus), *Adam in ballingschap* (for television) (Hilversum: N.O.S., 1984).
- Rutten, André, 'Dua's Adam of: Hoe verzoent men Vondel met toneel van nu?', *Toneel*, 86 (1965), 77–82.
- Rutten, André, 'Vondels Adam geprofaneerd', *TT*, 105 (1984), 2, 15–17 [reaction by Hans Brans, *TT*, 105 (1984), 5–6, 57–58; Hans Croiset and Guus Rekers, *TT*, 105 (1984), 5–6, 58].
- Schutter, Frans de, '"Adam in ballingschap": Een kort pleidooi', *Nova et vetera*, 42 (1964–1965), 270–81 [reaction by J. Noë, 'Heeft "Adam in ballingschap" een innerlijke structuur', *Nova et vetera*, 43 (1965–1966), 169–71].
- Speeten, Geert van der, 'Vondel en het Publiektheater: De omkeerbaarheid van universele waarden', *Documenta*, 2 (1984), 34–48.
- Versteegen, Jos, 'God schiep –eden. Adam in ballingschap bewerkt', *Literatuur*, 20 (2003), 8, 6–8.
- Weersma, Wouter, 'Vondel de rijmelaar', *Schouw*, 2 (1943), 217–18.
- Wennekes, Emile G.J., 'Een schouwburg voor acteurs met strotten (ballet, toneel en divertissement)', *idem, Het Paleis voor Volksvlucht (1864–1929)* ([Den Haag: Sdu Uitgevers], 1999), pp. 235–74 Nederlandse cultuur in Europese context, 16; IJkpunt 1900, 2.
- Wieme, Dries, 'Joost van den Vondel uit zijn vergeethoek gehaald', *Randschrift*, 4 (1987–1988), 18, 18–20.
- Wolters, Max, 'Opbouw of afbraak? Opbouw door critiek, afbraak door exploitatie', *Waag*, 6 (1942), 1460–61.

2 *Adonias* (1661)

A.1 Editions

WB, 9, pp. 304–379.

Adonias, of Rampzalige kroonzucht, ed. by Leendert Strenght (Zwolle: Tjeenk Willink, 1963) *Klassieken uit de Nederlandse letterkunde*, 25 [rev. by J. Noë, *SpL*, 8 (1964–1965), 153; W.J.C. Buitendijk, *Ntg*, 57 (1964), 169–71; D.F. Kouwenhoven, *Levende talen*, 1966, 233 (March), 140–41].

Adonias (Breda: Jansen, [2002]) *De Nieuw Agrippynse zwaan*, 2.

Salmoneus, en Adonias, ed. by J. van Vloten (Schiedam: Roelants, 1882; Zutphen: Thieme, 1883²) KLP, 113.

B.1 Studies

Korsten, 'Constitueren', *Vondel belicht*, pp. 144–68; 'Constituting the sovereign', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 132–50.

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 227–37.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 169–232.

3 *De Amsteldamsche Hecuba* (1626)

A.1 Editions

WB, 2, pp. 529–612.

B.1 Studies

Gemert, *Tussen de bedrijven door?*, p. 236.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 132–43.

Strien, A. van, '6 augustus 1625: Vondel draagt *De Amsterdamsche Hecuba* op aan Antonis de Hubert: Taalopbouw door dichters', M.A. Schenkeveld-van der Dussen (ed.), *Nederlandse literatuur: Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff, 1993), pp. 212–17.

4 *Batavische Gebroeders* (1663)

A.1 Editions

WB, 9, pp. 898–971.

Batavische gebroeders: Treurspel (Tilburg: De Tilburgsche Handelsdrukkerij, s.a.) Letterkundige bibliotheek voor katholieken, 8.

Batavische gebroeders, ed. by Eelco Verwijs (Leeuwarden: Suringar, 1867).

Batavische gebroeders, Faeton en Zungchin: Treurspelen, ed. by J. v[an] Vl[oten] (Zutphen: Thieme, 1884) KLP, 117–118.

B.1 Studies

Cornelissen, J.D.M., 'Vondel en de vrijheid in 1663', *Historisch Tijdschrift*, 17 (1939), 321–55.

Duits, H., "'Uw stroom kan geen stadthouders draegen': Vondel en het stadhouder-schap in 1663 of de politieke actualiteit van *Batavische gebroeders*", *idem, Van Bartholomeusnacht tot Bataafse opstand: Studies over de relatie tussen politiek en toneel in het midden van de zeventiende eeuw* (Hilversum: Verloren, 1990) Doctoral thesis Amsterdam, pp. 154–272 [rev. by E.O.G. Haitsma Mulier, *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis van Nederland*, 108 (1993), 78–79; Simon Groenvelt, *TNTL*, 109 (1993), 364–71].

Gemert, Lia van, 'Vrouwen voor vrijheid: Krachtmetingen in Vondels *Batavische gebroeders*', Wouter Abrahamse, Anneke C.G. Fleurkens and Marijke Meijer Drees (eds.), *Kort tijt-verdrijf: Opstellen over Nederlands toneel (vanaf ca. 1565)*

- aangeboden aan Mieke B. Smits-Veldt* (Amsterdam: AD&L Uitgevers, 1996), pp. 213–18.
- Michels, L.C., 'Hercules – Arkel', *Tijdschrift voor Taal en Letteren*, 29 (1941), 190–92 [repr. *idem*, *Filologische opstellen*, 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 326–27].
- Michels, L.C., 'Matrozen-matronen', *Tijdschrift voor Taal en Letteren*, 29 (1941), 187–90 [repr. *idem*, *Filologische opstellen*, 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 328–31].
- Michels, L.C., 'Woordgebruik bij Vondel', *idem*, *Filologische opstellen*, 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 332–49.
- Notermans, Jef, 'Batavische Gebroeders of: Onderdruckte vrijheit', *De Vacature* 79 (1967), 30, 2.
- Rens, Lieven, 'Egmont en Hoorne model voor de Batavische gebroeders?', *Ntg*, 62 (1969), 425–40.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 233–81.
- Teitler, Hans, *De opstand der 'Batavieren'* (Hilversum: Verloren, 1998) *Verloren verleden*, 1 [rev. by J.A. van Rossum, *Hermeneus*, 71 (1999), 44–45].
- Witstein, Sonja F., 'De rei van Batavische vrouwen in het tweede bedrijf van Vondel's Batavische gebroeders (1663)', *Ntg*, 48 (1955), 264–68 [repr. Ton Harmsen and Ellen Krol, *Een Wett-steen vande leught: Verzamelde artikelen van dr. S.F. Witstein* (Groningen: Wolters-Noordhoff, 1980) *De Nieuwe Taalgids Cahiers*, 7, pp. 18–23].

5 *Elektra* (1639)

A.1 Editions

WB, 3, pp. 649–707.

B.1 Studies

- Hermans, Theo, '24: Joost van den Vondel (vert.), *I.V. Vondels Elektra van Sofokles. Treurspel: [...] Ghespeelt in de Amsterdamsche Schouwburgh, in November, 1640*: Amsterdam: Cornelis Houthaack, 1639', *idem* (ed.), *Door eenen engen hals: Nederlandse beschouwingen over vertalen 1550–1670: Vertaalhistorie: Deel 2* (Den Haag: Stichting Bibliographia Neerlandica, 1996), pp. 104–06. dbnl
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 229–40.
- Wijnpersse, W.M.A. van de, 'Vondels Elektra-vertaling', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 24–34.

6 *Faëton* (1663)

A.1 Editions

WB, 10, pp. 29–93.

- Faëton*, ed. by Hans Croiset (Scheveningen: Appeltheater, 1987).
- Faëton*, ed. by A.A. Verdenius (Zutphen: Thieme, 1939²) KLP, 174 [1884¹ ed. by J. van Vloten, KLP, 117–118] [rev. by H. Godthelp, *Taal en leven*, 4 (1940–1941), 71–72].
- Jeptha, of offerbelofte, Koning David hersteld, Faëton, of roekeloze stouthed*, ed. by Jan W.H. Konst (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].
- Vondel hervonden: Een nieuwe keuze uit zijn gedichten en proza verzorgd door Wim Zaal, gevolgd door het treurspel Faëton* (Amsterdam-Sloterdijk: Wereldbibliotheek, 1963) [rev. by F.W. van Heerikhuizen, *Het nieuwe boek*, 1 (1963), 495–96].

Batavische gebroeders, Faeton en Zungchin: Treurspelen, ed. by J. v[an] Vl[oten] (Zutphen: Thieme, 1884) KLP, 117–118.

B.1 Studies

Bakker, Kees de, 'Faëton speelt met vuur', *Harlekijn*, 9 (1979), 4–5.

Grootes, Eddy K., 'Waarom in 's hemels naam al die mythologie', J.B. den Besten et al. (eds.), *Vragende wijs: Vragen over tekst, taal en taalgeschiedenis: Bundel aangeboden aan Leopold Peeters bij zijn afscheid als Hoogleraar Historische Taalkunde van het Nederlands aan de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam etc.: Rodopi, 1990) Amsterdamer Publikationen zur Sprache und Literatur, 86, pp. 3–11.

Kazemier, G., 'Vondels Faëton, een psychologisch drama', *Nieuw letterkundig magazijn*, 5 (1987), 35–39.

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 231–38.

Konst, Jan, "Geen kinderhaet verruckt u tot dees daet": De schuldconceptie in Vondels "Jeptha", "Koning David herstelt" en "Faëton", *SpL*, 39 (1997), 263–84.

Korsten, Frans-Willem, 'De waarde van hypocrisie: Vondels spel met politiek en religie in *Lucifer*, *Salomoneus*, en *Faëton*', *TNTL*, 122 (2006), 97–116.

Korsten, 'Toetsen', *Vondel belicht*, pp. 192–214; 'Hypocrisy and being judged', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 172–92.

Leeuwe, H.H.J. de, 'Vondel, Bidloo, Faëton en de Amsterdamse decorprenten', *Ntg*, 82 (1989), 441–50.

Notermans, Jef, 'Joost van den Vondel's Faëton of Reuckeloze stoutheid', *De vacature*, 80 (1968), 3.

R., 'Het voorbericht van Faëton', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 180–81.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 282–345.

Stern, Jill D., 'A playwright in his time: Vondel's drama "Faeton" of 1663', *Dutch Crossing*, 23 (1999), 22–57.

Zijderveld, A., 'Faëton', *TNTL*, 58 (1939), 185–97 [repr. A.G. Zijderveld-Menalda et al. (eds.), *Keur uit het werk van Dr A. Zijderveld* (Amsterdam: s.n., 1953), pp. 176–84].

B.2 Performances

Amir, Ton, and Marisa Groen, 'De opvoeringsgeschiedenis van Vondels treurspel "Faëton"', *Spektator*, 17 (1987–1988), 431–46.

Heijer, Jac, 'Faëtons val met de zonnewagen als een ecologische ramp: De goden uit Vondels treurspel bij De Appel voorgesteld als burgermensen die al jaren geen zon meer hebben gezien', Judith Herzberg et al. (eds.), *Jac Heijer: Een keuze uit zijn artikelen* (Amsterdam: International Theatre & Film Books, 1994), pp. 659–60 [first publ. *NRC Handelsblad* 19 Oct. 1987].

Kalshoven, Petra, 'Appel', *Frons*, 8 (1987–1988), 38–41.

Leeuwe, H.H.J. de, 'Vondel, Bidloo, Faëton en de Amsterdamse decorprenten', *Ntg*, 82 (1989), 441–50.

Marion, Olga van, 'Van moeder tot burgerjuf, ofwel Hoe Vondels Klymene van de Appel een permanentje kreeg: Vondels treurspel Faëton', *Meta*, 22 (1987–1988), 3, 58–61.

Pijper, Willem, *Faëton, of Reuckeloze Stoutheid, muzikaal bewerkt* (Rotterdam, Doorn: s.n., 1937).

Rasch, Rudolf, '19 februari 1685: Onder regie van Govard Bidloo wordt Vondels "Faëton" opgevoerd als een muziekdramatische show: Toneel en muziek aan het eind van de zeventiende eeuw', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 272–77.

P.F.S., *Herdenkingsvoorstelling onder auspiciën van de Wagnervereeniging: Faeton, treurspel van Vondel* ([Amsterdam]: Amsterdamsch Vondelcomité, [1937]).

7 *Feniciaensche* (1668)

A.1 Editions

WB, 10, pp. 458–544.

B.1 Studies

Geerts, A., 'Vondels rehabilitatie als vertaler: "De Feniciaensche"', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 72–78.

Kamphuis, G., 'Hoeveel Grieksche treurspelen heeft Grotius vertaald?', *Ntg*, 36 (1942), 189.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 571–79.

B.2 Performances

Molkenboer, B.H., '[N.a.v.: Euripides. De Phoinikische maagden (Phoinissai); uit het Grieksch in Nederlandsche verzen overgebracht met inl. en toel. door K.H. de Raaf. Zutphen, 1939]', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 41–42.

8 *Gebroeders* (1640)

A.1 Editions

WB, 3, pp. 797–876.

Gebroeders: Treurspel, ed. by Karel Porteman and Kåre Langvik-Johannessen (Leuven, Amersfoort: Acco, 1983² [Antwerpen: Standaardboekhandel, 1975¹]) Leuvense studiën en tekstuutgaven, NR, 5 [rev. by Egil Kraggerud, *Edda* (1984), 4, 253–55; Lieven Rens, *SpL*, 18 (1976–1977), 269–76; Werner Waterschoot, *Revue belge de philologie et d'histoire*, 59 (1981), 728–31; see also Korsten, 'Legitimatie, allianties, natievorming en mannenliefde', and *idem*, *Vondel belicht; Sovereignty as Inviolability*]. *Gebroeders*, ed. by Thomas H. Le Roux, Johannes J. Groeneweg and Matthijs S.B. Kritzinger (Pretoria: s.n., 1926¹ [Pretoria: De Bussy; Kaapstad: Dusseau, 1933²]) Afrikaanse Vondeluitgawe.

A.2 Translations

Gebroeders, 1648, Joost van den Vondel; *Die Gibeoniter*, 1690, Andreas Gryphius; *Die Rache zu Gibeon*, 1662, David Elias Heidenreich, ed. by Egbert Krispyn (Bern, etc.: Lang, 1987) [rev. by W.G. Marigold, *Germanic Notes*, 19 (1988), 63–64].

B.1 Studies

Dekker, G., 'Die vrouekarakters in Vondel se "Gebroeders"', *Tydskrif vir wetenskap en kuns*, 6 (1945–1946), 10–16.

Duinkerken, Anton van, 'Gebroeders', *idem*, *Verzamelde geschriften*, 3: *Historie en kritiek* (Utrecht: Het Spectrum, 1931), pp. 336–43 [first publ. *Roeping*, 7 (1929), 238–43; Anton van Duinkerken, *Achter de vuurlijn* (Hilversum: Brand, 1930), pp. 85–93].

Kazemier, G., 'De paradox van Vondels drama *Gebroeders*', *Nieuw Letterkundig Magazijn*, 4 (1986), 2–4. dbnl

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 184–91.

Konst, *Woedende wraakhierigheid en vruchteloze weeklachten*, pp. 138–43.

Korsten, Frans-Willem, 'Legitimatie, allianties, natievorming en mannenliefde: De retorische werking van verhalen en argumenten in Joost van den Vondels *Gebroeders*', *TNTL*, 118 (2002), 73–92.

- Korsten, 'Traumatiseren', *Vondel belicht*, pp. 89–112; 'Trauma and nationhood', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 90–109.
- Krispyn, Egbert (ed, intr.), Joost van den Vondel, *Gebroeders* 1648, Andreas Gryphius, *Die Gibeoniter* 1690, David Elias Heidenreich, *Die Rache zu Gibeon* 1662 (Bern, etc.: Peter Lang, 1987).
- Krispyn, Egbert, 'David Elias Heidenreich: Zur Biographie einer literarischen Randfigur', *Daphnis*, 13 (1994), 275–98.
- Langvik-Johannessen, *Het treurspel spant de kroon*, pp. 91–127.
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 114–32.
- Leerintveld, Ad, 'Een bijzonder exemplaar van Vondels *Gebroeders*', Wouter Abrahamse, Anneke C.G. Fleurkens and Marijke Meijer Drees (eds.), *Kort tijt-verdrijf: Opstellen over Nederlands toneel (vanaf ca. 1565) aangeboden aan Mieke B. Smits-Veldt* (Amsterdam: AD&L Uitgevers, 1996), pp. 157–64.
- Plard, Henri, 'Die sieben Brüder, oder Die Gibeoniter', Gerhard Kaiser (ed.), *Die Dramen des Andreas Gryphius: Eine Sammlung von Einzelinterpretationen* (Stuttgart: Metzler, 1968), pp. 305–17.
- Porteman, Karel, '18 april 1641: In de Amsterdamse schouwburg gaat Vondels *Gebroeders* in première: Concept en opvoering van een ambitieus treurspel', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 218–33.
- R., 'Een citaat uit Vossius', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 45–46.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 265–302.
- Smits-Veldt, Mieke B., 'De aantekeningen bij Vondels "Gebroeders" (1644)', Ton Anbeek et al. (eds.), *Terug naar de bron* [= *Literatuur*, 8 (1991)], pp. 372–73.
- Smits-Veldt, Mieke B., 'Gebroeders', *eadem*, *Het Nederlandse Renaissancetoneel* (Utrecht: HES, 1991), pp. 91–92. dbnl

B.2 Performances

Alceste, 'Gebroeders te Gent', *Faun*, 1 (1944 [1945]), 8.

9 *Gysbreght van Aemstel* (1637)

A.1 Editions

WB, 3, pp. 514–600.

Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van zijn stad en zijn ballingschap (Amsterdam: Abrahamson & Van Straaten, s.a.).

Gysbreght van Aemstel: D'ondergangh van sijn stad en sijn ballingschap: Treurspel in vijf bedrijven (Amsterdam: s.n., [1883¹] [1887²]).

Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van zijn stad en zijn ballingschap (Naarden: In den Toren, 1941) Toren reeks, 7.

Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van sijn stad en sijn ballingschap: Treurspel in vijf bedrijven (Amsterdam: De erven H. van Munster, 1903).

Gysbreght van Aemstel: D'ondergank van zijne stad, en zijn ballingschap: Treurspel ([Erindale woodlands: Parquett Press], 1975).

Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van zijn stad en zijn ballingschap, ed. by H. Beckering-Vinckers (Zaltbommel: Van de Garde, [1902]) Nederlandsche Klassieken; Gulden-editie, 1, 2.

Gysbreght van Aemstel, ed. by Hendrik C. Diferee (Zwolle: Tjeenk Willink, 1939⁴ [1923¹]) Nederlandsche schrijvers, 6.

Gysbreght van Aemstel: Met het nastukje 'De bruiloft van Kloris en Roosje', ed. by Hendrik C. Diferee (Utrecht: De Torentrans, 1929).

Gysbreght van Aemstel, ed. by Nicolaas A. Donkersloot, Anton van Duinkerken (Amsterdam: Uitgeversmaatschappij 'Joost van den Vondel', 1937).

Gijsbreght van Aemstel, ed. by J.J. Mak (s-Hertogenbosch: Malmberg, 1975¹² [1955¹]) Malmbergs Nederlandse schoolbibliotheek.

- Gysbregt van Aemstel: D'ondergang van zijn stad en zijn ballingschap*, ed. by Carel H.Ph. Meyer (Zutphen: Thieme, 1956¹⁷ [1895¹]) KLP, 40 [reaction by Inez van Eijk and Rudi Wester, *Honderd helden uit de Nederlandse literatuur* ([Amsterdam]: De Bijenkorf, 1985), p. 296–97].
- Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van zijn stad en zijn ballingschap*, ed. by W.A. Ornée (Zutphen: Thieme, [1979] [1961¹]) (KLP, 40).
- Gijsbrecht van Aemstel*, ed. by Guus Rekers (Amsterdam: [Toneelmuseum, 1975]).
- Gysbreght van Aemstel: Treurspel*, ed. by Johannes M. Schrant (Leiden: Van der Hoek, 1851).
- Gysbreght van Aemstel: D'ondergang van syn stad en syn ballingschap*, ed. by Leo Simons, Hendrik P. Berlage, Beranrd Zweers, Anton J. Derkinderen, 2 vols. (Haarlem: De Erven Bohn, 1894–1901).
- Gysbreght van Aemstel*, ed. by Mieke B. Smits-Veldt (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1994) Alpha. dbnl [rev. by René van Stipriaan, *Literatuur*, 13 (1996), 243–45].
- Gysbreght van Aemstel: D'ondergangh van syn stadt, en syn ballingschap: Urbs antiqua ruit* (1637), ed. by Tijs Terwey, Cornelis G.N. de Vooy and L.M. van Dis (Groningen: Wolters-Noordhoff, 1980²¹) Van alle tijden.
- De Gysbreght*, ed. by Eva Mesker et al. (Amsterdam: Toneelgroep Amsterdam, [1991]).
- Drie treurspelen: Lucifer, Gysbreght van Aemstel, Maria Stuart*, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1858).
- Viertal treurspelen* ('s-Gravenhage: Fuhrl, 1851) [contains *Lucifer*; *Adam in ballingschap*; *Palamedes*; *Gijsbrecht van Aemstel*].
- Vier treurspelen van J. van Vondel*, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1853). [contains *Lucifer*; *Gysbrecht van Aemstel*; *Palamedes*; *Maria Stuart*].
- Vondel's Gijsbreght van Aemstel en Leeuwendalers in verkorten vorm*, ed. by Ph.A. Lansberg (Groningen, etc.: Wolters, 1935⁵ [1923¹]) Lyceum-herdrukken, 2 [reaction by G.E. Opstelten 'Vandalisme', *Ntg*, 18 (1924), 91–99. dbnl].
- Vondel toneelschrijver: Vijf spelen voor studie en opvoering uitgegeven, voorzien van inleidingen, illustraties, regie-aanwijzingen en annotaties*, ed. by Ph. Lansberg and J.E. Veugeler (Zwolle: Tjeenk Willink, 1952) [contains *Gysbreght van Aemstel*; *Joseph in Dothan*; *Lucifer*; *Leeuwendalers*; *Adam in ballingschap*].
- Heijden, M.C.A. van der, *De wereld is een speeltoneel: Klassieke toneelspelen van P.C. Hooft en Vondel* (Utrecht, and Antwerpen: Het Spectrum, 1975⁴ [1968¹]) Spectrum van de Nederlandse letterkunde, 13, pp. 299–397.
- Duyse, Florimond van, '498: O kersnacht schooner dan de daegen', *idem, Het oude Nederlandsche lied: Wereldlijke en geestelijke liederen uit vroeger tijd: Teksten en melodieën*, vol. 3 (Den Haag: Martinus Nijhoff; Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel, 1907), pp. 1931–40. dbnl

A.2 Translations

- Gijsbreght van Aemstel*, transl. by Kristiaan P.G. Aercke (Ottawa: Dovehouse, 1991) Carleton Renaissance plays in translation.
- Gysbreght van Aemstel. La Detruo de lia Urbo kaj lia Ekzilo Tragedio*, transl. by J.R.G. Isbrücker (Zutphen: Thieme, 1932).
- Vondel, Joost van den, *Cinq tragédies*, transl. by Jean Stals (Paris: Didier, 1969) [contains: *Gisbert d'Amstel*; *Joseph à Dothan*; *Lucifer*; *Jephté*; *Adam exilé*].

B.1 Studies

- Albach, Ben, "De kerstnacht lagh in stucken": *Gijsbrecht van Aemstel*, vs. 1175', *Spektator*, 21 (1992), 304–07.
- Albach, Ben et al. (eds.), *Gijsbreght van Aemstel* (Amsterdam: Toneelmuseum, [1974]). Catalogue.
- Albach, Ben, "Tooneelontwerp voor den Gijsbreght", *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 4, 24–30.

- Albach, Ben, 'De vertoningen van de kloostermoorden in "Gijsbrecht van Aemstel"', *Spektator*, 21 (1992), 328–35.
- Asselbergs, W.J.M.A., 'De priesterfiguren in Gysbreght van Aemstel', *idem*, *Nijmeegse colleges* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1967), pp. 201–12 [first publ. *Dietsche Warande en Belfort*, 111 (1966), 519–28; reaction by Lieven Rens, *Dietsche Warande en Belfort*, 112 (1967), 362–74].
- Blom, Niek van der, 'Rachel en een klassieke verwante: Over een oud Herodes-spel', *Hermeneus*, 45 (1973–1974), 269–74.
- Boer, Dick E.H. den, 'Holland in Pruisen, of Het gelijk van Vondel', Mario Damen, Marika Keblusek and Ingrid van der Vlis (eds.), *Duizend jaar Holland [= Holland*, 31 (1999)], pp. 219–33.
- Boer, Dick E.H. den, 'Hatte Vondel doch recht? Ein Versuch zur Erklärung der historischen Rätsel hinsichtlich der Gründung der Stadt "Holland" in Ostpreußen im Jahre 1297', Dick E.H. den Boer, Gudrun Gleba, and Rudolf Holbach (eds.), '...in guete freuntlichen nachbarlichen verwantnus und hantierung...' (Oldenburg: Bibliotheks- und Informationssystem der Universität (BIS), 2001), pp. 205–39.
- Braak, Menno ter, 'Vondel', *idem*, *Verzameld werk*, 4 (Amsterdam: Van Oorschot, 1951), pp. 725–33. dbnl
- Braak, Menno ter, 'Interpretaties van de Gijsbreght', *idem*, *Verzameld werk*, 4 (Amsterdam: Van Oorschot, 1951), pp. 725–28. dbnl
- Bruch, Hettel, 'Bronnen van Vondel's Gijsbrecht', *Amstelodamum*, 29 (1932), 45–80.
- Bruch, Hettel, 'Vondels Gysbreght en Goudhoevens kroniek', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 4, 31–33.
- Carasso, Dedalo, 'Aeneis, Divisiechroniek en Gysbreght', *Spektator*, 17 (1987–1988), 397–400.
- Dekker, G., 'Vondel se vrouekarakters: Badeloch', *Tydskrif vir wetenskap en kuns*, NR, 3 (1942–1943), 7–14.
- Diepenbrock, Alphons, '1914 De reyen van den Gysbreght', Eduard Reeser and Thea Diepenbrock (eds.), *Verzamelde geschriften van Alphons Diepenbrock* (Utrecht and Brussel: Het Spectrum, 1950), pp. 278–82. dbnl
- Dudok van Heel, S.A.C., 'Willem Bartel(omeu)s Ruyters (1587–1639). Rembrandt's bisschop Gosewijn', *Amstelodamum*, 66 (1979), 83–86.
- Duinkerken, Anton van, 'De priesterfiguren in Gysbreght van Aemstel', *Dietsche Warande en Belfort*, 111 (1966), 519–27.
- Duinkerken, Anton van, 'Gysbreght van Aemstel', *idem*, *Verzamelde geschriften*, 3: *Historie en kritiek* (Utrecht: Het Spectrum, 1962), 323–36.
- Eemeren, G. van, 'Nogmaals over schuld in Gysbreght', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 88–103.
- Friezen, Lauren, 'Vondel, Sudermann and Kliewer: Stretching the Invisible Canon of Mennonite Dramatic Writing', *Mennonite Quarterly Review*, 74 (2000), 403–22.
- Gemert, Lia van, '3 januari 1638: De opening van de Amsterdamse Schouwburg: Vondel en de Gysbreght-traditie', M.A. Schenkeveld-van der Dussen (ed.), *Nederlandse literatuur: Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff, 1993), pp. 230–36.
- Grootes, Eddy K., 'Toekomstbeelden in Nederlandse historiespelen uit de zeventiende eeuw', *De zeventiende eeuw*, 17 (2001), 18–28.
- Hall, J.N. van, 'De rei van Klarissen uit den "Gijsbreght"', *De Gids*, 59 (1895), 540–41.
- Heeroma, K., 'Wat kan de blinde staatzucht brouwen', *Waagschaal*, 16 (1960–1961), 137.
- Held, Julius L., 'The Polisch Rider', *idem*, *Rembrandt's Aristotle and other Rembrandt studies* (Princeton: Princeton University Press, 1969), pp. 45–84, 141–46 (first publ. *The Art Bulletin*, 26 (1944), 246–65).

- Hellinga, W.Gs., *Rembrandt fecit 1642: De Nachtwacht: Gysbrecht van Aemstel* (Amsterdam: Meulenhoff, 1956) [cf. B. Hunningher, 'De Amsterdamse Schouwburg van 1637: Type en karakter', *Nederlands kunsthistorisch jaarboek*, 9 (1958), 109–71; *idem*, *Het toneel in de Amsterdamse Schouwburg van 1637* (Amsterdam: KNAW, 1959) Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afdeling Letterkunde, NR 22, 4; W.M.H. Hummelen, *Inrichting en gebruik van het toneel in de Amsterdamse Schouwburg van 1637* (Amsterdam: KNAW, 1967) Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afdeling Letterkunde, NR 73, 3; *idem*, 'Rembrandt und Gijsbrecht: Bemerkungen zu den Thesen van Hellinga, Volskaja und Van de Waal', Otto G. von Simson and Jan Kelch (eds.), *Neue Beiträge zur Rembrandt-Forschung: Vorträge und Diskussionen einer Arbeitstagung, Berlin 1970, unter der Verantwortung des Kunsthistorisches Instituts* (Berlin: Mann, 1973), pp. 151–61].
- Hellinga, W.Gs., 'La représentation de "Gysbrecht van Aemstel" de Vondel', Jean Jacquot (ed.), *Le lieu théâtral à la Renaissance: Colloques internationaux du Centre National de la Recherche Scientifique, 22–27 mars 1963* (Paris: CNRS, 1964), pp. 323–46.
- Hellinga, W.Gs., 'De commentaar', *Handelingen van het Nederlands philologen-congres*, 24 1956), 109–27 (pp. 115–17). dbnl
- Hermann, Alfred, *Joost van den Vondels 'Gijsbrecht van Aemstel' in seinem Verhältnis zum zweiten Buch von Vergils 'Aeneis': Studien zum Barockdrama in den Niederlanden* (Leipzig: Universität Leipzig, 1928) Doctoral thesis Leipzig.
- Hoefnagels, L., 'Is "Gysbrecht" nog in?', *Kunst en opvoeding*, 10 (1964–1965), 6, 17–19.
- Jorissen, T. Theodoor H., *Palamedes en Gysbrecht van Aemstel: Kritische studiën* (Amsterdam: Loman, 1879).
- Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 136–52.
- Kossmann, E.H., 'The Dutch Case: A National or a Regional Culture?', *idem*, *Politieke theorie en geschiedenis: Verspreide opstellen en voordrachten* (Amsterdam: Bert Bakker, 1987), pp. 198–210. dbnl
- Koppenol, Johan, 'Nodeloze onrust: Het "roomse karakter" van Vondels *Gysbrecht van Aemstel*', *Nederlandse letterkunde*, 4 (1999), 313–29.
- Korsten, Frans-Willem, 'Soeverein als aangeroepene: Vondels *Gysbrecht van Aemstel*', *Ethiek en maatschappij*, 8 (2004), 98–115.
- Korsten, 'Weerstreven', *Vondel belicht*, pp. 169–91; 'Sovereignty as resistance', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 151–71.
- Langvik-Johannessen, Kåre, 'Konfiguration und kompositionelle Einheit in Vondels *Gijsbrecht van Aemstel*', Peter K. King and P.F. Vincent (eds.), *European Context: Studies in the History and Literature of the Netherlands presented to Theodoor Weevers* (Cambridge: The Modern Humanities Research Association, 1971) Publications of the MHRA, pp. 120–31.
- Langvik-Johannessen, *Het treurspel spant de kroon*, pp. 61–89 [first publ. *idem*, 'Gijsbrecht van Aemstel: Tragedie van hoogmoed', *Neerlandica Wratislaviensis II* (Wrocław: Universitas Wratislaviensis, 1985) Acta Universitatis Wratislaviensis, 837, pp. 81–110].
- Leuvensteijn, J.A. van, and Rebecca Noldus, 'Epische ontboezemingen, zakelijke gesprekken en spannende scènes in de "Gysbrecht van Aemstel": Het gebruik van zinsgrenzen en versgrenzen in relatie tot de inhoud', *Voortgang*, 12 (1991), 119–213.
- Maljaars, Abraham, "'Niet min godvruchteliĳck als dapper": Gijsbrecht verdedigd tegen zijn critici', *De zeventiende eeuw*, 17 (2001), 138–63.
- Maljaars, Abraham, and G.C. de Waard, "'O christelijcken knoop!": Vondels visie op de geestelijken in zijn *Gysbrecht van Aemstel*', *Nederlandse letterkunde*, 7 (2002), 133–51.

- Markus, Adri, 'Drukken: Dé *Gysbreght van Aemstel* bestaat niet: Over verschillen in de tekstuitgaven van het treurspel', *Gysbrecht-site of the University of Amsterdam*. <http://cf.hum.uva.nl/bookmaster/gysbrecht/>
- Maximilianus O.F.M.Cap., 'Waer werd oprechter trouw...', *Neophilologus*, 45 (1961), 151–66 [= *Vondelstudies*, pp. 341–66].
- Molkenboer, B.H., 'Vondel's kerstspel', J. Eijckeler et al., *Kerstboek* (Haarlem: Gottmer, 1943), pp. 69–80.
- Molkenboer, B.H., 'Het ontstaan van den Gysbreght', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 4, 1–10.
- N.N., 'Het idealisme van den Gysbreght', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 38–40.
- Oey-de Vita, Elise, 'De edities van Gysbreght van Aemstel gedrukt door Wilhelm Blaeu', *SpL*, 15 (1973), 81–111 [reaction by Niek van der Blom, 'De door Blaeu gedrukte edities van de Gysbreght', *SpL*, 17 (1975), 138–41].
- Paardt, Rudi Th. van der, 'Vondels *Gijsbreght en de Aeneis*', *Hermeneus*, 59 (1987), 244–50.
- Parente, Jr, James A., 'The Theatricality of History in the Dutch Golden Age: Joost van den Vondel's *Gysbreght van Aemstel*', Theo Hermans and Reinier Salverda (eds.), *From Revolt to Riches: Culture and History of the Low Countries 1500–1700* (London: Centre for Low Countries Studies, 1993), pp. 248–67.
- Pleij, Herman, 'Badeloch, Ajax en Jan de Bont', *Literatuur*, 14 (1996), 342–43.
- Porteman, Karel, 'De receptie van "Gysbreght van Aemstel" in de Zuidelijke Nederlanden', *Spektator*, 17 (1988), 404–14.
- Potgieter, E.J., 'J. van Vondel's Treurspel, Gysbrecht van Aemstel, in Vier Bedrijven en Vijf Tafereelen, voor Rederijkers bewerkt, voorafgegaan door een beurtzang, getiteld: Vondel's Roem, door J.M.E. Dercksen. Leyden, de Breuk en Smits', *De Gids*, 24 (1860), 588–600. dbnl
- Prandoni, Marco, 'Badeloch: De constructie van een tragisch vrouwenpersonage', *TNTL*, 121 (2005), 97–116.
- Prandoni, Marco, *Een mozaïek van stemmen: Verbeeldend lezen in Vondels Gysbreght van Aemstel* (Hilversum: Verloren, 2007) Hollandse studiën, 42; Doctoral thesis Utrecht [rev. by Feike Dietz, Vooy, 26 (2008), 102–04; Marijke Meijer Drees, *Nederlandse letterkunde*, 13 (2008), 1–3; A. Agnes Sneller, *TNTL*, 124 (2008), 360–62; Riet Schenkeveld-van der Dussen, *Internationale Neerlandistiek*, 47 (2009), 78–79] [also <http://igitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2007-1203-200437/>].
- Prandoni, Marco, 'Gijsbreght tussen water en vuur: Water- en vuurmetaforiek in de *Gysbreght van Aemstel*', Vooy, 22 (2004), 31–47.
- Schaer, Henk, "'Gijsbreght in discussie'", *Toneel*, 88 (1967), 195–200.
- Schillings, A. 'Vergilius, Vondels Gysbreght en Van Hoogstraten', *Hermeneus*, 3 (1930), 56–60.
- Schilp, C.A., 'Gijsbrecht en Gijs Brecht', *Samenspel*, (1968), 233.
- Scholz-Heerspink, Myra, 'Vondel's Gijsbreght van Aemstel as Emblematic and Figural Drama', *Spektator*, 4 (1974–1975), 570–81.
- Servatius, T.J., 'Badeloch van Amstel (niet-historisch)', *idem*, *Vrouwen uit onze historie* (Nijkerk: Callenbach, 1940), pp. 34–38.
- Simons, Leo, *Studies over Vondel's Gysbreght en over nationaal leven: 1891–1902* (Haarlem: Bohn, 1902).
- Slot, Dirk, 'De reien uit Vondels treurspel "Gysbreght van Aemstel"', *Amateurtoneel*, 2 (1942), 129–34.
- Smit, Gabriël, '[Over: Vondel, Joost van. Gysbreght van Aemstel]', *Roeping*, 34 (1958–1959), 534.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 174–219.
- Smits-Veldt, Mieke B., 'Vondels *Gysbreght van Aemstel* onder de loep: Twee gevallen van tekstinterpretatie', *Spektator*, 17 (1987–1988), 381–96.
- Smits-Veldt, Mieke B., '3 januari 1638: Opening van de Amsterdamse schouwburg door Vondels *Gysbreght van Aemstel*: Begin van een traditie en het beheer van de Schouwburg', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 204–11.

- Smits-Veldt, Mieke B., 'Vondel en de schouwburg van Jacob van Campen', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 247–69. dbnl
- Smits-Veldt, Mieke B., 'Vondels Gijsbrecht van Aemstel', *eadem*, *Het Nederlandse Renaissancetoneel* (Utrecht: HES, 1991), pp. 89–90. dbnl
- Smulders, Frits, 'Vondel, Polen en "Holland"', *Biulletyn*, 1981, 6, 2 [reactions by Pszisko Jacobs, Lucia Thijssen, M.K. Schnieders-Łuczak, *Biulletyn*, 1981, 7, 3–4].
- Soeting, Adriaan, '“O kersnacht schooner dan de daegen”', *Eredienst*, 18 (1984), 110–19.
- Soeting, Adriaan, '“O kersnacht schooner dan de daegen”', *Huismuziek*, 42 (1993), 1–5; 9–12.
- Sterck, J.F.M., 'Nog iets over de mis in de Gysbrecht', *Vondel-kroniek*, 4 (1932), 82–83.
- Sterck, J.F.M., 'De oorspronkelijke Gysbrecht', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 111–18.
- Sterck, J.F.M., 'De "Verthooninge vande superstition vande paperye als misse ende andere ceremonien" in Vondels Gijsbrecht van Aemstel', *idem*, *Oud en nieuw over Joost van den Vondel*, pp. 23–37.
- Sterck, J.F.M., 'IV Cornelis Gijsbertz Plemp – Oude Amsterdamsche Kerken – S. Olaf – Een groot prozawerk', *idem*, *Oorkonden*, pp. 105–33.
- Stipriaan, René van 'Gysbrecht van Aemstel als tragische held', *De zeventiende eeuw*, 12 (1996), 359–77. dbnl
- Stipriaan, René van, 'Wat mankeert er toch aan de Gysbrecht?', Willem van den Berg and Herman Pleij (eds.), *Mooi meegenomen? Over de genietbaarheid van oudere teksten uit de Nederlandse Letterkunde* (Amsterdam: Amsterdam University Press 1997), pp. 152–56.
- Straub, Manuel, 'De "Gysbrecht"', *Samenspel*, (1968), 231–32.
- Szarota, Elida M., 'Die Frau im Privatleben: I. Die Gattin, Geliebte, Verlobte: 1. Die Ehegattin – Klassische Figuren: b. Badeloch in Vondels "Gysbrecht van Aemstel" (1637)', *idem*, *Stärke, dein Name sei Weib! Bühnenfiguren des 17. Jahrhunderts* (Berlin etc.: de Gruyter, 1987), pp. 18–25.
- Tol, J.F.J. van, 'Over de melodie van "O kersnacht" en haar populariteit', *Vondel-kroniek*, 9 (1938), 109–14; 168.
- Truter, H.W., 'Aantekeninge by "Gysbrecht van Aemstel"', *Standpunte*, 23 (1970), 33–39.
- Vendel, Edward A.C. van de, and Hanneke van der Hoeven, *Gijsbrecht: Naar Vondels Gysbrecht van Aemstel* (Amsterdam etc.: Querido, 1998).
- Verkaik, Jan Willem, *De moord op graaf Floris V* (Hilversum: Verloren, 1996) Middeleeuwse studies en bronnen, 47. Doctoral thesis Utrecht.
- Verhoeven, Bernard, 'De "Gijsbrecht" bestoft?', *Kunst en opvoeding*, 11 (1965–1966), 2, 32–34.
- Visser, Cees, 'Vondels Gysbrecht van Aemstel', *Boekenpost*, 14 (2006), 85, 44–46.
- Volskaja, V., '[Theaterpersonages in tekeningen van Rembrandt]', *Iskusstvo knigi (Moskva)*, 4 (1961), 54–60.
- Waal, Henri van de, 'Holland's Earliest History as seen by Vondel and his Contemporaries', *idem*, *Steps towards Rembrandt: Collected Articles 1937–1972* (Amsterdam, London: North-Holland Publishing Company, 1974), pp. 44–72.
- Waal, Henri van de, 'Rembrandt at Vondel's tragedy Gijsbrecht van Aemstel', Hessel Miedema, R.W. Scheller and P.J.J. van Thiel (eds.), *Miscellanea I.Q. van Regeren Altena* (Amsterdam: Scheltema & Holkema, 1969), pp. 145–49; 337–40 [repr. in Van de Waal, *Steps towards Rembrandt: Collected Articles 1937–1972* (Amsterdam, London: North-Holland Publishing Company, 1974), pp. 73–89].
- Wijpersse, W.M.A., 'Aeneis en Gysbrecht', *Vondel-kroniek*, 4 (1933), 41–43.
- Worp, J.A., 'De Schouwburg. (1637–1664)', *idem*, *Geschiedenis van den Amsterdamschen schouwburg 1496–1772*, with additions by J.F.M. Sterck (Amsterdam: S.L. van Looy, 1920), pp. 80–127. dbnl
- Zuidert, J.L., 'Gysbrecht's Aemstelstad: Historie en dichterlijke vrijheid', *Waag*, 6 (1942), 1498.

B.2 Performances

- Aardweg, H.P. van den, 'Wordt "De Gijsbrecht van Amstel" vervelend? Traditie is opvoedend ook voor amateurs', *Ons tooneel*, 30 [= 38] (1962), 2 (Feb.), 4–5.
- Albach, Ben, *Drie eeuwen 'Gijsbrecht van Aemstel': Kroniek van de jaarlijkse opvoeringen* (Amsterdam: N.V. Noord-Hollandsche Uitgeversmaatschappij, 1937) [reaction by G.J. de Voogd, *Syllabus*, (1963–1964), 43–47]. dbnl
- Albach, Ben et al. (eds.), *Gijsbrecht van Aemstel* (Amsterdam: Toneelmuseum, [1974]). Catalogue.
- Albach, Ben, 'Gysbrecht van Aemstel, 1937', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 1, 39–40.
- Albach, Ben, '4. Het theatrum van het nieuwe Rome 1638', *idem*, *Langs kermissen en hoven: Ontstaan en kroniek van een Nederlands toneelgezelschap* (Zutphen: De Walburg Pers, 1977), pp. 28–32. dbnl
- Albach, Ben, 'De tooneelloopbaan van den Gijsbrecht', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 18–30.
- Albach, Ben, 'Tooneelontwerp voor den Gysbrecht', *Vondel-kroniek*, 6 (1937), 4, 24–30.
- Albach, Ben (ed.), 'Johannes Jelgerhuis over zijn rollen in "Gysbrecht van Aemstel": Twee van zijn "Toneel-studien" (1811)', *Spektator*, 17 (1987–1988), 415–30.
- Arian, Max, 'De Gijsbrecht van het Publiektheater: Droom en werkelijkheid', *Toneel teatraal*, 96 (175), 2, 30–35.
- Bergh, Hans van den, 'Wat doen wij met onze klassieken?', *Hollands Weekblad*, 1 (1959–1960), 37, 9–11.
- Boswinkel, W. 'Het Toneelmuseum exposeert Gysbrecht van Aemstel', *Toneel*, 82 (1961), 39–40.
- Braas, Ton, "'Ik heb nu eindelijk het orchestreeren zoowat geleerd": Ontwikkeling van de instrumentatie bij Alphons Diepenbrock', *Alfons Annegarn, Louis Peter Grijp, and Paul Op de Coul* (eds.), *Harmonie en perspectief: Zevenendertig bijdragen van Utrechtse musicologen voor Eduard Reeser* (Deventer: Sub Rosa, 1988) Deventer studiën, 6, pp. 47–61.
- Briels, Carel, 'De Gysbrecht van Aemstel en Amsterdam', *idem*, *De verbijsterde terugblik van een massa-regisseur* (Amsterdam etc.: Elsevier, 1980), pp. 125–32.
- Brugmans, H., 'Saalborn's "Gijsbrecht"', *Amstelodamum*, 28 (1941), 28–29.
- Deelder, Jules A., 'De t van Vondel', *idem*, *De t van Vondel* (Amsterdam: De Bezige Bij, 1990). BBLiterair, pp. 5–15.
- Deuss, Bart, 'De Gijsbrecht in 1995: Een kwestie van overleven', *Toneel teatraal*, 116 (1995), 14–17.
- Diepenbrock, Alphons, '1895 [De muziek van Bernard Zweers bij den Gysbrecht]', *Eduard Reeser and Thea Diepenbrock* (eds.), *Verzamelde geschriften van Alphons Diepenbrock* (Utrecht and Brussel: Het Spectrum, 1950), pp. 85–86. dbnl
- Gemert, Lia van, '3 januari 1638: De opening van de Amsterdamse Schouwburg: Vondel en de Gysbrecht-traditie', *Riet Schenkeveld-van der Dussen* (ed.), *Nederlandse literatuur: Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff, 1993), pp. 230–36.
- Gietelink, Ab, 'Voorwoord van de regisseur', *Gysbrecht van Aemstel: Een politiek treurspel op vijftien locaties* (Amsterdam: Theater Nomade, 2003), pp. 25–28.
- Hall, J.N. van, 'Dramatisch overzicht: Gysbrecht van Aemstel, met muziek, gecomponeerd door Bernard Zweer', *De Gids*, 69 (1895), 347–52 and 77 (1913), 371–75. dbnl
- Heijer, Jac, 'Nieuwe Gijsbrecht: Twee mensen reageren op oorlogstoestand: Bewerking brengt dramatiek in Vondels tragedie', *Judith Herzberg et al.* (eds.), *Jac Heijer: Een keuze uit zijn artikelen* (Amsterdam: International Theatre & Film Books, 1994), pp. 129–30 [first publ. *Haarlemsch Dagblad* 18 Jan. 1975].
- Hensbergen, Lo van, David Koning and W. Ph. Pos, 'De Gijsbrecht van heden', 'Kent men zijn plaats?', 'Uitdaging aan een medeplichtige', 'Correspondentie', *De Gids*, 128 (1965), 339–44; 129 (1966), 168–71; 183–84; 207–12.

- Hermans, Willem Frederik, 'Badeloch in Parijs', *idem, Boze brieven van Bijkaart* (Amsterdam: De Bezige Bij, 1977), pp. 140–43 [first publ. *Het Parool*, 8 Febr. 1975].
- Hertog, N.H. den, 'Stormersgedachten over Kultuur: "Gysbrecht van Aemstel": Traditie of meer?', *Stormmeeuw*, 10 (1944), 2–3, 70.
- Hoefnagels, L., '... Voor u beluisterd', *Kunst en opvoeding*, 8 (1962), 1 (March), 22.
- Jansen, Anneke, '[Gysbrecht opgevoerd]', *Ons Erfdeel*, 7 (1963–1964), 3, 65–66.
- Kannegieter, J.Z., 'Sprokkelingen (vervolg)', *Historia*, 8 (1942), 63–64.
- Klerk, Cornelis R. de, *Joost van den Vondels Gysbrecht van Aemstel: Ten tooneele gebracht door N.V. Het Tooneel, onder leiding van Willem Rooyaards* (Amsterdam: 't Kasteel van Aemstel, [1912]).
- Knoers, Fons (A.M.P.), 'Gerard Heystee droeg den "Gijsbrecht" voor', *Groei*, [1944], [4], 4–7.
- Koning, David, 'De Gysbrecht van heden', *De Gids*, 128 (1965), 339–44.
- Leeuwen, Ko van, 'Er kwam een vogel en krak zei de kerktoeren: Rieks Swarte en de Gysbrecht', *Toneel theatraal*, 112 (1991), 32–36.
- Linnebank, Gees, 'Het spelen van oudere teksten', *Colloquium Neerlandicum 12. Nederlands in culturele context: Handelingen twaalfde Colloquium Neerlandicum* (Woubrugge: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 1995), pp. 379–91. dbnl
- Melle, Marius van, and Niels Wisman, 'Rechtzinnig protest tegen Vondel', *Ons Amsterdam*, 54 (1992), 412–13.
- Molkenboek, B.H., 'Gysbrecht op Doornenburg?', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 174–81.
- Molkenboer, B.H., 'Tooneel – Gysbrecht van Aemstel', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 39–41.
- Molkenboer, B.H., 'Mevr. Jac. Rooyaards-Sandberg', *Vondel-kroniek*, 4 (1933), 38–40.
- Molkenboer, B.H., 'De Gysbrecht-opvoering', *Vondel-kroniek*, 4 (1933), 40–41.
- Molkenboer, B.H., 'Gysbrecht van Aemstel: N.V. Amsterdamsche Tooneelvereniging', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 30–32.
- Molkenboer, B.H., 'De Gysbrecht-opvoering', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 10.
- N.N., 'Problems and Crises during the Formation of a National Theatre', *Theatre research*, 6 (1964), 3–15.
- N.N., 'Tooneelbrief van "Het mannetje in de maan"', *De tooneelspiegel-het tooneel*, (1941) (Jan.), 4–6.
- N.N., 'Vlaamsche stukken op het podium', *Tijdschrift van de Vlaamsch-Duitsche Arbeidsgemeenschap*, 5 (1942–1943), 415–17.
- N.N., 'De "Gijsbrecht" drie eeuwen geleden', *Amateurtoneel*, 2 (1942), 11–12, 135–36.
- Poel, D.C. van der, 'Toneelpremières in Amsterdam', *Kroniek van kunst en cultuur*, 6 (1941), 29–30.
- [Redaction], 'Wordt "Gijsbrecht" d'ondergangh van Vondel?', *Wikor*, 15 (1967), 254.
- Simons, L.C., 'Vertoonwaardigheid en vertooningswijze van Vondels Gysbrecht van Aemstel', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 49–56.
- Sterck, J.F.M., 'Hoe werd de eerste Gysbrecht opgevoerd', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 4, 11–17.
- Stroman, Ben, 'Een andere, geen nieuwe "Gysbrecht"', *Toneel*, 83 (1962), 1, 22–25.
- Stroman, Ben, '"Gijsbrecht van Aemstel" voor de huiskamer, "Jozef in Dothan" (in twee versies) op het toneel', *Toneel*, 81 (1960), 15–17.
- Thienen, F.W.S. van, '"Gysbrecht van Aemstel" de Joost van den Vondel: Tradition presque "nationale" au Théâtre d'Amsterdam', *Revue de la société d'histoire du théâtre*, 16 (1964), 152–60.
- Thienen, F.W.S. van, *Vormgeving rond de Gijsbrecht* (Amsterdam: Proost, 1967).
- Verhoeven, Bernard, 'De Gijsbrecht vernieuwd', *Kunst en opvoeding*, 8 (1962), 1, 20–21.
- Weerdts, Bart van der, 'Over het spiekbrieftje van Gijsbrecht van Aemstel', *Kleine Krantsje*, 13 (1976–1977), 287 (2 Apr. 1977), 12.
- Weersma, Wouter, 'Van oud en nieuw', *Schouw*, 3 (1944), 51.

- Weersma, Wouter, 'Vondel de rijmelaar', *Schouw*, 2 (1943), 217–18.
 Wolters, M., 'Bittere nasmaeck verzoet', *Waag*, 7 (1943), 1, 11–12.
 Wolters, M., 'Gijsbrecht's geloofsbevestiging', *Waag*, 9 (1945), 1, 4.
 Wolters, M. 'Kritische kroniek', *Werkend volk*, 3 (1944), 1, 14.
 Wolters, M., 'Roomsch of Europeesch?', *Waag*, 8 (1944), 1, 12–13.
 Worp, J.A., 'De Nieuwe Schouwburg II. (1708–1738)', *idem, Geschiedenis van den Amsterdamschen schouwburg 1496–1772*, with additions by J.F.M. Sterck (Amsterdam: S.L. van Looy, 1920), pp. 173–88. dbnl

10 *Herkules in Trachin* (1668)

A.1 Editions

WB, 10, pp. 545–607.

B.1 Studies

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 580–87.

11 *Hierusalem verwoest* (1620)

A.1 Editions

WB, 2, pp. 74–215.

A.2 Translations

Bunte, Wolfgang, *Joost van den Vondel und das Judentum: 'Hierusalem Verwoest' (1620) und seine antiken Quellen* (Frankfurt am Main etc.: Peter Lang, 1984) Judentum und Umwelt, 12.

B.1 Studies

Asselbergs, W.J.M.A., *Hierusalem verwoest*, Regnerus R. Post (ed.), *Vriendengave: Bernardus Kardinaal Alfrink aangeboden bij gelegenheid van de veertigste verjaardag van zijn priesterwijding* (Utrecht: Het Spectrum, 1964), pp. 11–18 [repr. in Asselbergs, *Nijmeegse colleges* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1967), pp. 159–67].

Bunte, Wolfgang, *Joost van den Vondel und das Judentum: 'Hierusalem Verwoest' (1620) und seine antiken Quellen* (Frankfurt am Main etc.: Peter Lang, 1984) Judentum und Umwelt, 12.

Gemert, *Tussen de bedrijven door?*, pp. 235–36.

Kamphuis, G., 'De reien in Vondels "Hierusalem verwoest"', *Ntg*, 37 (1943), 49–61.

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 127–35.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 61–96.

B.2 Performances

Dresden, Sem, *Chorus tragicus: vrij naar 'Hierusalem verwoest' (J. van den Vondel) voor gemengd koor, trompetten, bugels en slaginstrumenten* (Amsterdam: Alsbach, [1938]).

12 *Hippolytus* (1628)

A.1 Editions

WB, 3, pp. 197–254.

B.1 *Studies*

Freudmann, Felix R., 'Vondel's "Hippolytus of Rampsalige Kuyscheyd" (1629) and Racine's "Phèdre" (1677)', Jules Brody (ed.), *From Humanism to Classicism: Essays by his former students in memory of Nathal Edelman*. [= *L'esprit créateur*, 15 (1975)], pp. 228–40.

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 214–23.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 144–53.

13 *Iphigenie in Tauren* (1666)A.1 *Editions*

WB, 10, pp. 227–306.

B.1 *Studies*

Notermans, Jef, 'Joost van den Vondel's Ifigenie in Tauren uit Euripides', *De vacature*, 80 (1968), 14, p. 6.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 432–48.

14 *Jeptha* (1659)A.1 *Editions*

WB, 8, pp. 769–850.

Jeptha of offerbelofte: Treurspel ('s-Hertogenbosch: Mariënborg, [1931]) Geert Groote Genootschap, 351.

Jeptha of Offerbelofte: Treurspel, ed. by H. Beckering Vinckers (Zaltbommel: Van de Garde, [1904]) Nederlandsche klassieken; Gulden-editie, 1, 4.

Jeptha of Offerbelofte, ed. by A.J. de Jong (Zutphen: Thieme, 1941) KLP, [115].

Jeptha of Offerbelofte, treurspel, ed. by Cornelis G. Kaakebeen (Zutphen: Thieme, 1895¹[1920³]) KLP, 115.

Jeptha, of offerbelofte, Koning David hersteld, Faëton, of roekeloze stoutheid, ed. by Jan W.H. Konst (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].

Jeptha of offerbelofte: Treurspel, ed. by Tijs Terwey, Cornelis Honigh (Groningen: Wolters, 1895² [1890¹]) Bibliotheek van Nederlandsche letterkunde, 1.

Jeptha of Offerbelofte: Treurspel, ed. by Tijs Terwey, Jan Koopmans, Cornelis G.N. de Vooys, and Leendert M. van Dis (Groningen: Wolters, 1959¹¹ [1890¹]) Van alle tijden.

Jeptha of Offerbelofte, ed. by N.C.H. Wijngaards (Zutphen: Thieme, 1976²). KLP, 115 [rev. by Lieven Rens, *SpL*, 10 (1967–1968), 230–31].

A.2 *Translations*

Jephthah, transl. by Peter King, *Dutch Crossing*, 26 (2002), 248–302.

Vondel, Joost van den, *Cinq tragédies*, transl. by Jean Stals (Paris: Didier, 1969) [contains: Gisbert d'Amstel; Joseph à Dothan; Lucifer; Jephté; Adam exilé].

B.1 *Studies*

Akkerman, F., 'Jeftha bij Buchanan en Vondel: Van vroeg-klassiek naar laat-barok', *Joost van den Vondel 1587–1987* (Leiden: Brill, 1987) [= *TNTL* 103 (1987)], pp. [36]–[55].

Brom, Gerard, 'Vondel's Jephta', *Ntg*, 2 (1908), 84. dbnl

Boshoff, S.P.E., 'Vondel: Jeftha: 17de-eeuse Nederlands ongeskik op skool?', *Ons eie erf*, 6 (1940), 51–53.

- Claes, Paul, *De gulden tak: Antieke mythe en moderne literatuur* (Amsterdam: De Bezige Bij, 2000), pp. 53–60.
- Dael, Hans van, 'Een toonbeeld van gehoorzaamheid: Ripa en Vondels *Jeptha of offerbelofte*', Leo Noordegraaf et al. (eds.), *Ripa en de zeventiende-eeuwse beeldspraak* (Hilversum: Verloren, 1995) [= *De zeventiende eeuw*, 11 (1995)], pp. 89–96.
- Duits, Henk, 'Is Jeptha een fundamentalist?', Willem van den Berg en Herman Pleij (eds.), *Mooi meegenomen? Over de genietbaarheid van oudere teksten uit de Nederlandse letterkunde* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1997), pp. 31–35.
- Gérard, Albert S., 'Structural Hierarchies: Corneille's "Le Cid" and Vondel's "Jephta"', *idem, Baroque Tragedies: Comparative Essays on Seventeenth-Century Drama* (Liège: L3 – Liège Language and Literature, 1993), pp. 125–57 [cf. 'Baroque and the Order of Love: Structural Parallels in Corneille's "Le Cid" and Vondel's "Jephta"', *Neophilologus*, 49 (1965), 118–31; 210–20].
- Ginneken SJ, Jacq. van, 'Vondels dramatische invoeling en de krote verzen der Maagdenklacht in het vierde bedrijf van Jeptha', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 166–68.
- Grootes, Eddy K., 'Het Berecht voor *Jeptha* en de prolegomena van Grotius' *Phoenissae*-vertaling', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 236–46 [repr. in Marijke Spies and Jeroen Jansen (eds.), *Visie in veelvoud: Opstellen van prof. dr. E.K. Grootes* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1996), pp. 141–51]. dbnl
- Hattum, Jaques F. van, 'Hofpriester of hofmeester?', *Ntg*, 42 (1949), 248–49.
- Jansen, Jeroen, 'De drie deugden des toneelstijls in Vondels "Berecht" bij "Jeptha"', *TNTL*, 114 (1998), 226–33.
- Kalff, G., 'Bronnen van Vondel's werken: Vondel en Buchanan', *Oud Holland*, 12 (1894), 26–56.
- Kazemier, G. 'Over de psychologie van Vondels Jefta', *Ntg*, 33 (1939), 18–29.
- Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 208–14.
- Konst, Jan, '"Geen kinderhaet verruckt u tot dees daet": De schuldconceptie in Vondels "Jeptha", "Koning David herstelt" en "Faëton"', *SpL*, 39 (1997), 263–84.
- Konst, *Woedende wraakghierigheid en vruchteloze weeklachten*, pp. 146–49.
- Korsten, 'Beschikken', *Vondel belicht*, pp. 67–88; 'Sovereign and property', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 69–89.
- Korsten, Frans-Willem, 'Waartoe hij zijn dochter slachtte: *Enargeia* in een modern retorische benadering van Vondels *Jeptha*', *TNTL*, 114 (1999), 315–33 [reaction by Jan W.H. Konst, 'De motivatie van het offer van Ifis: Een reactie op de Jeptha-interpretatie van F.-W. Korsten', *TNTL*, 116 (2000), 153–67; Frans-Willem Korsten, 'Een reactie op "De motivatie van het offer van Ifis" van Jan Konst', *TNTL*, 116 (2000), 168–71].
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 165–87.
- Leeuwe, H.H.J. de, 'Vondels "Jephta" in Köln: Holländisch-deutscher Kulturaustausch im 19. Jahrhundert', *Maske und Kothurn*, 7 (1961), 343–57.
- Leuvensteijn, Arjan van, 'Een man, een man, een woord een moord? De Jefta uit "Richteren" bij De Koning en Vondel', *Voortgang*, 23 (2005), 107–28.
- Leuvensteijn, Arjan van, and E. Wattel, *Statistisch stijlonderzoek van de clausen in Vondels Jeptha* (Amsterdam: Vrije Universiteit, 2001) Rapport Faculteit der Exacte Wetenschappen, Divisie Wiskunde en Informatica, WS-562. www.neerlandistiek.nl/02/05/
- Leuvensteijn, Arjan van, 'Woede, wanhoop en waanzin in Vondels "Jeptha"', Zdenka Hrnčířová (ed.), *En niemand zo aardig als zij ...* (Praag: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2001), pp. 43–51.
- Molkenboer, B.H., 'Vondels vreemde spelling "Jeptha"', *Vondel-kroniek*, 12 (1941), 115–16.
- Notermans, Jef, 'Jeptha of Offerbelofte', *De Vacature*, 79 (1967), 7, 4.

- Pheiffer, R.H., 'Die "staet" en gesteltenis van die Hofmeester in Vondel se "Jeptha"; *Skanse teen die tyd: Bundel aangebied aan W.E.G. Louw by geleentheid van sy vyf-en-sestigste verjaardag op 31 Mei 1978* (Kaapstad: Tafelberg, 1978), pp. 63–71.
- Schenkeveld-van der Dussen, Riet, *Vondel en 't vrouwelijke dier: Vondels visie op vrouwen en enkele aspecten van de receptie daarvan* (Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit der Letteren, 2002).
- Simons, Leo, *Studies en Lezingen: Vondel's Jeptha* (Amsterdam: Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, [1912]).
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 2, pp. 240–379.
- Sneller, A. Agnes, 'De marges centraal: Vondels *Jeptha* in genderperspectief', *Tydskrif vir Nederlands en Afrikaans*, 5 (1998), 48–60. <http://academic.sun.ac.za/afrndl/tna/sneller98.html>.

B.2 Performances

- Barnard, Benno, *Jeptha of Semitische liefdes* (Amsterdam: International Theatre & Film Books, 1999).
- Stronks, Els, 'Jeptha als eigentijdse vader van een eigentijdse dochter: Benno Barnards bewerking van Vondels "Jeptha of offerbelofte"', *Nederlandse letterkunde*, 4 (1999), 67–77.

15 Joseph in Dothan (1640)

A.1 Editions

- WB, 4, pp. 71–147.
- Jozef in Dothan*, ed. by Stefanie Meijer (Amsterdam: Het Toneel Speelt, 1996).
- Joseph in Dothan: Treurspel*, ed. by C.J.M. Nienaber (Pretoria: Van Schaik, 1969) Vondel vir Suid-Afrika, 4.
- Joseph in Dothan: Treurspel*, ed. by Leendert Strenghtolt (Zwolle: Tjeenk Willink, 1978⁵ [1962¹]) *Klassieken uit de Nederlandse letterkunde*, 15.
- Joseph in Dothan: Treurspel*, ed. by C.G.N. de Vooys, L.J.J. Olivier (Amsterdam: Meulenhoff, 1949) Meulenhoff's bibliotheek van Nederlandsche schrijvers, 27.
- Joseph in Dothan: Treurspel*, ed. by J.D.P. Warners and F.L. Zwaan (Zutphen: Thieme, [1968]) KLP, 33 [rev. by Lieven Rens, *SpL*, 12 (1969–1970), 309–10].
- Jozeftrilogie*, ed. by Laurens Spoor and Theater van het Oosten (Arnhem: Theater van het Oosten, 1996).
- Vondel toneelschrijver: Vijf spelen voor studie en opvoering uitgegeven, voorzien van inleidingen, illustraties, regie-aanwijzingen en annotaties*, ed. by Ph. Lansberg and J.E. Veugelers (Zwolle: Tjeenk Willink, 1952) [contains Gysbreght van Aemstel; Joseph in Dothan; Lucifer; Leeuwendalers; Adam in ballingschap].
- Heijden, M.C.A. van der, *De wereld is een speeltoneel: Klassieke toneelspele van P.C. Hooft en Vondel* (Utrecht and Antwerpen: Het Spectrum, 1975⁴ [1968¹]) *Spectrum van de Nederlandse letterkunde*, 13, pp. 299–397.
- Riet, Rob van, C.G.L. Apeldoorn et al. (eds.), *Klassiek toneel uit de 17e eeuw* (Utrecht and Antwerpen: Het Spectrum, 1985) *De Nederlandse letterkunde*, 6.

A.2 Translations

- Vondel, Joost van den, *Cinq tragédies*, transl. Jean Stals (Paris: Didier, 1969) [contains: Gisbert d'Amstel; Joseph à Dothan; Lucifer; Jephthé; Adam exilé].

B.1 Studies

- Antonissen, Rob, 'Over Vondels "Joseph in Dothan"', Peter K. King and P.F. Vincent (eds.), *European Context: Studies in the History and Literature of the Netherlands*

- presented to Theodoor Weevers (Cambridge: The Modern Humanities Research Association, 1971) Publications of the MHRA, pp. 132–50 [repr. in Antonissen, *Verkenning en kritiek: Studies en referate, ingelei deur W.F. Jonckheere* (Pretoria: Hollandsche Afrikaanse Uitgeversmaatschappij, 1979), pp. 48–60; 187–89].
- Braakhuis, A.P., 'Vijfjambische versregels in Joseph in Dothan', *Ntg*, 58 (1965), 170.
- Brachin, Pierre, 'Vondel in het Franse pak: Twee moderne Franse interpretaties van "Jozef in Dothan"', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 319–26.
- Eerenbeemt, Ben van den, 'Joseph in Dothan', *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 211–21.
- Haeringen, C.B. van, 'Het verhaal van een drukfout', *Ntg*, 75 (1982), 34–35.
- Heeroma, K., 'De spotkoning bij Vondel', *Ntg*, 30 (1936), 10–14 [reactions by Marie Ramondt, 'Josephs bespotting door de broeders bij Vondel', *Ntg*, 37 (1943), 164–68; J.J. Mak, 'Het thema van de spotkoning', *Ntg*, 40 (1947), 208–10; Molkenboer, *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 92].
- Korpershoek, A.M., 'De betekenis van de rei in Joseph in Dothan', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 2, 7–12 [reaction by Maximilianus, *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 3, 42].
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 133–50.
- Meijer, Stefanie, "'O pest, o huisverdriet!" Jozef en zijn broers in Dothan', *Vooys*, 15 (1997), 42–44.
- Michels, L.C., 'Mijn wespen', *Ntg*, 41 (1948), 77–80.
- Ornée, W.A., 'Ruben in Dothan', G.R.W. Dibbets and P.W.M. Wackers (eds.), *Wat duikers vent is dit! Opstellen voor W.M.H. Hummelen* (Wijhe: Quarto, 1989), pp. 236–53.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, vol. 1, pp. 303–54.
- Smit, Wisse A.P., 'Judas en Ruben in Vondels "Joseph in Dothan"', *Ntg*, 41 (1948), 97–107.
- Vooys, C.G.N. de, 'Wespen = gespen?', *Ntg*, 24 (1930), 85–86. dbnl

B.2 Performances

- Broer, Andries L., 'Bijbels toneel', *Waagschaal*, 15 (1959–1960), 275.
- Gomperts, H.A., '[Over de toneelopvoering van Joost van den Vondels "Joseph in Dothan" (25.1.60)]', *idem*, *De eend op zolder: Toneelkritieken uit de jaren 1952–1965 (Klassiek en romantisch repertoire)* (Amsterdam: Van Oorschot, 1970), pp. 145–50.
- Kunz, Trudy, 'Aangeraakt door Vondel: Theaterman Hans Croiset', *Humanist*, 51 (1996), 5, 10–14.
- Molkenboer, B.H., 'Tooneel – Joseph in Dothan', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 139.
- Molkenboer, B.H., 'Opvoering van Joseph in Dothan', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 141–42.
- Nijhof, Jos, 'Theater: Een "Vondel-revival" met een somber perspectief', *Ons Erfdeel*, 40 (1997), 131–33. dbnl
- N.N., 'Joseph in Dothan', *Vondel-kroniek*, 4 (1933), 188–89.
- Puymbrouck, H. van, 'Tooneel', *Tijdschrift van de Vlaams-Duitse Arbeidsgemeenschap*, (1943–1944), 517–18.
- Stroman, Ben, "'Gijsbreght van Aemstel" voor de huiskamer, "Jozef in Dothan" (in twee versies) op het toneel', *Toneel*, 81 (1960), 15–17.

16 *Joseph in Egypten* (1640)

A.1 Editions

- WB, 4, pp. 148–208.
- Joseph in Egypten: Treurspel* (Schiedam: Roelants, 1857).
- Joseph in Egypten*, ed. by G.Ch. Dupuis and D. F. Kouwenhoven (Gorinchem: Noorduijn, 1962).

Jozeftrilogie, ed. by Laurens Spoor and Theater van het Oosten (Arnhem: Theater van het Oosten, 1996).

B.1 *Studies*

Alphenaar, Carel, 'Vondel, zot, geil en geestig: Een bewerking van *Jozef in Egypte*', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March, 2002), 60–70.

Duinkerken, Anton van, 'Joseph in Egypten', *idem, Verzamelde geschriften*, 3: *Historie en kritiek* (Utrecht etc.: Het Spectrum, 1962), pp. 343–49 [first publ. *De Gids*, 124 (1961), 114–20].

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 133–50.

N.N., '[Over: Vondel, Joost van den. *Jozeph in Egypten. Treurspel*]', *Scène*, 32 (1990–1991), 23.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 355–85.

Steen, J. van der, 'Vondels Jempsar en de slang', *Ntg*, 52 (1959), 326–32.

B.2 *Performances*

Arian, Max, 'T'neel', *Forum Academicum*, 15 (1961–1962), 6, 7.

Gomperts, H.A., '[Over de toneelopvoering van Joost van den Vondels "Joseph in Egypten" (25.1.60)]', *idem, De eend op zolder: Toneelkritieken uit de jaren 1952–1965 (Klassiek en romantisch repertoire)* (Amsterdam: Van Oorschoot, 1970), pp. 150–53.

Voogd, G.J. de, 'Joost van den Vondels "Joseph in Egypten"', *Toneel*, 82 (1961), 69–70.

17 *Koning David herstelt* (1660)

A.1 *Editions*

WB, 9, pp. 102–72.

Jeptha, of offerbelofte, Koning David hersteld, Faëton, of roekeloze stoutheid, ed. by Jan W.H. Konst (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].

B.1 *Studies*

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 223–31.

Konst, Jan, "'Geen kinderhaet verruckt u tot dees daet': De schuldconceptie in Vondels "Jeptha", "Koning David herstelt" en "Faëton"', *SpL*, 39 (1997), 263–84.

Korsten, 'Weerstreven', *Vondel belicht*, pp. 169–91; 'Sovereignty as resistance', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 151–71.

Langvik-Johannessen, *Het treurspel spant de kroon*, pp. 169–223.

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 209–26.

Michels, L.C., 'Twee gevallen van "dus lang"', *Ntg*, 42 (1949), 212.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 59–111.

18 *Koning David in ballingschap* (1660)

A.1 *Editions*

WB, 9, pp. 23–101.

Koning David in Ballingschap, ed. by J. van Vloten (Schiedam: Roelants, 1882² [18.1] KLP, 114.

David in ballingschap: Treurspel in vijf bedrijven, ed. ('for Hageveld's Tooneel') by G. Kuijs ([Noordwijk: Flora, ca. 1920]).

B.1 Studies

Langvik-Johannessen, *Het treurspel spant de kroon*, pp. 169–223.

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 209–226.

Notermans, Jef, 'Koning David in Ballingschap: Treurspel', *De Vacature* 79 (1967), 15, 4.

Michels, L.C., 'O poëzie, hoe lieflijk is uw tred!', *idem, Filologische opstellen, vol. 3: Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 317–19; 383–84 [= *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 186–88].

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 9–58.

19 *Koning Edipus* (1660)

A.1 Editions

WB, 8, pp. 851–940.

B.1 Studies

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 214–23.

Notermans, Jef, 'Koning Edipus: Uit Sofokles Treurspel', *De Vacature* 79 (1967), 11, 4.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 2, pp. 380–93.

20 *Leeuwendalers* (1647)

A.1 Editions

WB, 5, pp. 261–353.

Leeuwendalers: Lantspel: Gedrukt voor de Amsterdamsche rederijderskamer Achilles (Amsterdam: Noordendorp, 1853).

Leeuwendalers, ed. by Carel Alphenaar and Camiel Hamans (Hilversum: KRO, 1987).

Leeuwendalers, ed. by H. Beckering Vinckers (Zaltbommel: Van de Garde, [1903]) Nederlandsche Klassieken; Gulden-editie, 1, 3.

Leeuwendalers, ed. by Foeke Buitenrust Hetteema and Johannes B. Schepers (Zwolle: Tjeenk Willink, 1924² [1889¹]) Zwolsche herdrukken, 2, 5.

Leeuwendalers. Lantspel, ed. by Anton van Duinkerken (Utrecht, Brussel: Het Spectrum, 1948) [rev. by C.G.N. de Vooys, *Ntg*, 41 (1948), 229–30; Dingeman van der Stoep, *Ontmoeting*, 3 (1948–1949), 381].

Leeuwendalers. Een Vondelcommentaar, Marcel Otten (Amsterdam: Het Toneel Speelt, 1998) Het Toneel Speelt, 5.

De Leeuwendalers, ed. by Jacob Prinsen, J.Lzn (Amsterdam: Meulenhoff, 1919) Meulenhoff's bibliotheek van Nederlandsche schrijvers, 4.

De Leeuwendalers, ed. by Thomas H. Le Roux et al. (Pretoria: De Bussy; Kaapstad: Dusseau, 1934) Afrikaanse Vondel-uitgawe.

Leeuwendalers, ed. by Frederik A. Stoett (Zutphen: Thieme, 1922/1951⁵ [1892¹]) KLP, 106.

Leeuwendalers: Lantspel, ed. by Eelco Verwijs, Jacob Verdam, Gerrit A. Nauta (Leeuwarden: Suringar, 1885³ [1864¹; Amsterdam: Versluys, 1916⁴]) Nederlandsche klassieken, 1.

Leeuwendalers: Lantspel, 1648, ed. by J. van Vloten (Schiedam: Roelants, 1877¹ [ca. 1880²])

Vondel's Gijsbreght van Aemstel en Leeuwendalers in verkorten vorm, ed. by Ph.A. Lansberg (Groningen, etc.: Wolters, 1939⁶ [1923¹]) Lyceum-herdrukken, 2 [reaction by G.E. Opstelten, 'Vandalisme', *Ntg*, 18 (1924), 91–99. dbnl].

- Vondels 'Leeuwendalers': Nadere wijziging, ter verduidelijking en bekorting, bij de hedendaagsche uitvoering door Rederijkkamers of andere gezelschappen, benevens een volledig overzicht van de tooneelschikking, de kostumeering enz., gelijk een en ander bij de voorstellingen op den Stadsschouwburg te Amsterdam in-acht-genomen is*, ed. by J.A. Alberdingk Thijm (Amsterdam: Van Langenhuisen, 1879).
- Vondel toneelschrijver: Vijf spelen voor studie en opvoering uitgegeven, voorzien van inleidingen, illustraties, regie-aanwijzingen en annotaties*, ed. by Ph. Lansberg and J.E. Veugelers (Zwolle: Tjeenk Willink, 1952) [contains Gysbreght van Aemstel; Joseph in Dothan; Lucifer; Leeuwendalers; Adam in ballingschap].

B.1 Studies

- A.G., 'Vondel en het motto van de Leeuwendalers', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 126.
- Alberdingk Thijm, J.A., 'Over Vondel als dramatiesch dichter, en meer bijzonder over zijn "Leeuwendalers"', *De Gids*, 43 (1879), 311–44. dbnl
- Algra, A. and H. Algra, '7. De wegh tot rust en pais en vrede', *idem*, *Dispereert niet: Twintig eeuwen historie van de Nederlanden*, vol. 2 (Franeker: T. Weever, 1978*), pp. 120–27. dbnl
- Bont, A.P. de, 'Voort, voortmeer, rechtevoort', *TNTL*, 67 (1950), 223–25.
- Brink, Jan ten, 'Het Lantspel van Joost van den Vondel', *De Gids*, 28 (1864), 102–36. dbnl
- Duinkerken, Anton van, 'Leeuwendalers', *idem*, *Verzamelde geschriften*, 3: *Historie en kritiek* (Utrecht: Het Spectrum, 1962), pp. 356–407.
- Duinkerken, Anton van, 'Vondel en Michiel le Blon: (de opdracht van Leeuwendalers)', *De Gids*, 111 (1948), 55–60.
- Geerts, A., 'Het motto van de Leeuwendalers: PAX OPTIMA RERUM', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 181–84.
- Hinck, Walter, 'Gryphius und die italienische Komödie: Untersuchung zum "Horribilicribrifax"', *Germanisch-romanische Monatsschrift*, 13 [= 44] (1963), 120–46 (pp. 125–26).
- King, Peter, *Concordances of the Works of J. van den Vondel*, vol. 2: *Leeuwendalers (Lantspel)* (Göppingen: Kümmerle Verlag, 1982) Göpinger Arbeiten zur Germanistik, 349, 2.
- King, Peter, 'Vondel en de Emblematiek', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich and den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 174–93.
- Knippenberg, H.H., 'Blinde Wouter en de wildeman in Vondel's Leeuwendalers', *Ntg*, 42 (1949), 218 [reaction by Marie Ramondt, 'Vondel, Mucedorus en Pieter Breughel', *Ntg*, 43 (1950), 10–12].
- Korsten, 'Belichamen', *Vondel belicht*, pp. 113–43; 'Mixed cultural bodies and sovereign possibilities', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 110–31.
- Korsten, Frans-Willem, 'Geen paniek! Het klassieke als redelijk alternatief in Joost van den Vondels *Leeuwendalers* uit 1647', Mirjam de Baar, Jan Bloemendal and A. Agnes Sneller (eds.), *Bronnen van inspiratie: Receptie van de klassieken in de Nederlandse literatuur en kunst van de Renaissance* (Hilversum: Verloren, 2007) [= *De zeventiende eeuw*, 23 (2007)], pp. 119–32.
- Kripsyn, Egbert, 'Vondel's "Leeuwendalers" as a source of Gryphius' "Horribilicribrifax" and "Gelibte Dornrose"', *Neophilologus*, 45 (1961), 134–44.
- Lunding, Erik, 'Assimilierung und Eigenschöpfung in den Lustspielen des Andreas Gryphius', Albert Fuchs and Helmut Motekat (eds.), *Stoffe, Formen, Strukturen: Studien zur deutschen Literatur; von [für] Hans Heinrich Borchardt zum 75. Geburtstag 14. August 1962* (München: Hüber, 1962), pp. 80–96.
- Meeus, Hubert, 'Vondel viert vrede met polderpastorale', *Jaarboek Provinciale Commissie Geschiedenis en Volkskunde*, 9 (1996–1998 [1999]), 302–08.

- Michels, L.C., 'Getemde Mars', *idem, Filologische opstellen, vol. 4: Stoffen van verscheiden aard, registers* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1964), pp. 161–73.
- Molkenboer, B.H., 'Tooneel – De Leeuwendalers', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 138–39.
- N.N., 'De Leeuwendalers te Antwerpen', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 142–43.
- Peeters, Leopold, 'Mogelijke achtergronden van Vondels Wildeman', *Ntg*, 53 (1960), 152–58.
- Porteman, Karel, 'Vondels vermakelijke Leeuwendalers (1648–1998)', *Verslagen en mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 110 (2000), 95–105.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 446–95.
- Strenght, Leendert, 'Leeuwendalers, r. 1191–94', *Ntg*, 73 (1980), 18–20.
- Verkuy, P.E.L., 'De staertstar boven Leeuwendael', *Ntg*, 66 (1973), 374–76.
- Vonhoff, Henk J.L., 'Vondel, de beroemde niet-gekende', *idem, Vind ik wat ik vond?* (Amsterdam: Prometheus, 1997), pp. 162–68.
- Warners, J.D.P., 'Aantekeningen bij Vondels Wildeman', *Ntg*, 48 (1955), 129–38.

B.2 Performances

- Alberdingk Thijm, J.A., *Vondels 'Leeuwendalers': Nadere wijziging, ter verduidelijking en bekorting, bij de hedendaagsche uitvoering door rederijerskamers [...]* (Amsterdam: Van Langenhuysen, 1879).
- Van Vondels Leeuwendalers: Lantspel* (s.l.: s.n.: [1930]).
- Jonckers-Tiggers, Bertha, *Rei uit Vondel's 'Leeuwendalers'* (s.l.: s.n. s.a.).
- N.N., 'Leeuwendalers', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 186.
- N.N., 'Facelift voor Vondel', *Nl*, 1 (1998), 2, 8.
- Pollmann, Jop, 'Muziek bij Vondel's "De Leeuwendalers"', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 184–85.
- Roosbroeck, R. van, 'Vondel tusschen Noord en Zuid', *Westland (Oude God)*, 1 (1942–1943), 44–54; 112–19.

21 *Lucifer* (1654)

A.1 Editions

- WB, 5, pp. 601–96.
- Lucifer: Treurspel* (Amsterdam: L.J. Veen, s.a.).
- Lucifer* (Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel, [1975]⁷) [1977⁸, ed. by C. de Baere] Nederlandse keurboeken voor het secundair onderwijs, 20.
- Lucifer: Treurspel* (Brugge: Gaillard, 1869).
- Lucifer* (Doetinchem: Misset, 1885) Bibliotheek van Nederlandsche klassieken, 4.
- Lucifer* (Haarlem: St. Jacobs-Godshuis, 1897).
- Lucifer: Treurspel* ('s-Hertogenbosch: Mariënborg, [ca. 1927]) Geert Groote Genootschap, 207.
- Vondels meesterstuk Lucifer: Treurspel in vijf bedrijven* (Kerkrade: Alberts, [ca. 1910]).
- Lucifer: Reien* ([Maastricht: Kweekschool St. Vincentius], s.a.).
- Lucifer: Treurspel in vijf bedrijven* (1653) (Zonhoven: Joosten, [1923]) Uitgaven voor schoolgebruik, 1.
- Lucifer: Treurspel*, ed. by W.J.M.A. Asselbergs (Zwolle: Tjeenk Willink, 1973⁴ [1954¹]) Klassieken Nederlandse letterkunde, 1 [rev. by C.A. Zaalberg, *Levende talen*, (1954), 449; Mieke B. Smits-Veldt, *Spektator*, 4 (1974–1975), 157–58].
- Lucifer: Treurspel*, ed. by J. Bergsma (Zutphen: Thieme, [ca. 1960⁹] [ca. 1917¹]) KLP, 8.
- Lucifer*, ed. by N.A. Cramer and B.H. Molkenboer (Zwolle: Tjeenk Willink, 1922⁵ [1891¹]) Zwolse drukken en herdrukken, 3–4.
- Lucifer*, ed. by Eduardus F. van de Bilt ('s-Hertogenbosch: Malmberg, [1928]) Malmberg's Nederlandse schoolbibliotheek, 4.

- Lucifer*, ed. by Marcel Brauns (Brugge etc.: De Kinkhoren etc., 1945) Opbouwen A, Tekstuitgaven: Reeks 6, 43 [reaction by Em. Janssen, 'Vondel redivivus', *Streven*, 12 (1945), 267–72].
- Lucifer: Treurspel. 1654: Schooluitgave*, ed. by P. Busschaert (Brugge: Verbeke-Loys, 1879).
- Lucifer: praecipitemque immani turbine adegit*, with prints after paintings by H.F. de Grijs (Amsterdam: Elsevier, 1916).
- Lucifer: Treurspel*, ed. by A.P. Grové (Pretoria: Van Schaik, 1968) Vondel vir Suid-Afrika, 3.
- Lucifer*, ed. by H.W.E. Moller (Tilburg: De Kempen, 1944⁵ [Amsterdam: Van der Vecht, [1910]¹]) Uit Nederlands woordkunst, 1.
- Lucifer*, ed. by C. Neutjens (Deurne, Antwerpen: Plantyn, [1982]⁹ [1964]¹).
- Lucifer*, ed. by Guus Rekers (Amsterdam: Publiektheater, [1979]) Toneelserie Publiektheater, 29.
- Lucifer: Treurspel*, ed. by Lieven Rens (Den Haag: Martinus Nijhoff; Culemborg: Tjeenk Willink/Noorduijn, 1979) Klassieke Nederlandse letterkunde [rev. by Peter King, *Spektator*, 9 (1979–1980), 472–73].
- Lucifer*, ed. by Thomas H. Le Roux and Johannes J. Groeneweg (Pretoria: De Bussy, 1932² [1925¹]) Afrikaanse Vondel-uitgawe.
- Lucifer: Treurspel*, ed. by Johannes M. Schrant (Dordrecht: Lagerwey, 1856).
- Lucifer: Treurspel in vijf bedrijven*, ed. by Gustaaf Segers (Ninove: Jacobs, 1889) Onze nationale letterkunde, 6.
- Lucifer*, ed. by Eduard A. Serrarens ('s-Hertogenbosch: Malmberg, 1970⁶) Malmbergs Nederlandse schoolbibliotheek.
- Lucifer*, ed. by Leo Simons (Amsterdam: Wereldbibliotheek, 1936⁶ [1910¹]).
- Lucifer: J. van Vondel's treurspel*, ed. by Garnt Stuiveling (Utrecht: De Roos, 1954) Stichting 'De Roos', 29.
- Lucifer*, ed. by G. Velderman (Deventer: Van Sigtenhorst, [1969]).
- Vondels meesterstuk Lucifer: treurspel in vijf bedrijven*, ed. by Achilles M. Verstraeten, Jozef Salsmans S.J., Joris C.M.C. Noë (Antwerpen etc.: Standaard-Boekhandel, 1976²⁸ [Gent: Leliaert, 1884]¹).
- Lucifer: Treurspel, en Toneelschilt, of Pleitrede voor het toneelrecht*, ed. by W.F. van Vliet, Jr (Beverwijk: Slotboom, 1883).
- Lucifer*, ed. by J. van Vloten (Schiedam: Roelants, 1875) KLP, 8.
- Lucifer: Treurspel*, ed. by Nicolaas C.H. Wijngaards (Zutphen: Thieme, [1975]) KLP, 8 [rev. by Lieven R.F. Rens, *SpL*, 17 (1975), 217–20; Gustaaf van Eemeren, *Leuvense bijdragen*, 65 (1976), 548–51].
- Lucifer, Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel, Noah, of Ondergang der eerste wereld*, ed. by Riet Schenkeveld-van der Dussen (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].
- Drie treurspelen: Lucifer, Gysbrecht van Aemstel, Maria Stuart*, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1858).
- Viertal treurspelen* ('s-Gravenhage: Fuhrli, 1851) [contains *Lucifer*; *Adam in ballingschap*; *Palamedes*; *Gijsbrecht van Aemstel*].
- Vier treurspelen van J. van Vondel*, ed. by Jacques F.J. Heremans (Amsterdam: Van Kesteren, 1855² [Gent: Hoste, 1853¹]) [contains *Lucifer*; *Gysbrecht van Aemstel*; *Palamedes*; *Maria Stuart*].
- Vondels Lucifer: Bewerkt ter opvoering in het Seminarie de St. Michiels-Gestel* ([Tilburg: Bergmans], s.a.).
- Vondel's Lucifer en Adam in ballingschap, in verkorten vorm*, ed. by Ph.A. Lansberg (Groningen, etc.: Wolters, 1931² [1923¹]) Lyceum-herdrukken, Reeks A, 3 [reaction by G.E. Opstelten 'Vandalisme', *Ntg*, 18 (1924), 91–99. dbnl].
- Vondel toneelschrijver: Vijf spelen voor studie en opvoering uitgegeven, voorzien van inleidingen, illustraties, regie-aanwijzingen en annotaties*, ed. by Ph. Lansberg and

J.E. Veugelers (Zwolle: Tjeenk Willink, 1952) [contains Gysbreght van Aemstel; Joseph in Dothan; Lucifer; Leeuwendalers; Adam in ballingschap].
Vondels trilogie: Lucifer, Adam in ballingschap, Noah, ed. by Cyriel Verschaeve (Brugge: Zeemeeuw, 1941).

A.2 Translations

- Lucifer*, transl. by Noel Clark. (Bath: Absolute Press, 1990) Absolute Classics [rev. by Beert C. Verstraete, *Canadian Journal of Netherlandic Studies*, 12 (1991), 2, 50].
- Lucifer*, transl. by Jehangir P.R. Mody, *New Review (Calcutta)*, 3 (1936), 40–45, 139–52, 244–56, 353–61, 455–63, 539–53 (repr. Mody, *Vondel and Milton* (Bombay: J&R Cooper, 1942) [rev. *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 133–35].
- Lucifer*, transl. by W. Kirkconnell, *The Celestial Cycle: The Theme of Paradise Lost in World Literature, with Translations of the Major Analogues* (Toronto: University of Toronto Press, 1954), pp. 361–421.
- Lucifer*, transl. by Leonard Charles van Noppen, ill. John Aerts (London and New York: Continental Publishing Company, 1898) (repr. New York: s.n., 1909) (Holland Society Art Edition, 443; New York: Greensboro, 1917) [rev. by Gerard Kalf, *De Gids*, 62 (1898), 512–14].
- Vondel, Joost van den, *Cinq tragédies*, transl. by Jean Stals (Paris: Didier, 1969) [contains: Gisbert d'Amstel; Joseph à Dothan; Lucifer; Jephthé; Adam exilé].
- Lucifer: Tragédie en cinque actes*, transl. by Charles Simond (= Paul-Adolph van Cleemputte) (Paris: Gautier, [1889]) Nouvelle bibliothèque populaire, 126.
- Lucifer: Trauerspiel in fünf Akten*, transl. by Ferdinand Grimmelt (Münster: Russell, 1868) Joost van den Vondel's Werke, 1.
- Lucifer: Ein Trauerspiel*, transl. by Max Werner Quadt (Aachen: Jacobi, 1868).
- Luzifer: Trauerspiel*, transl. by Marie von Seidewitz, postscript by Albert Verwey (Leipzig: Insel-Verlag, [1912]).
- Lucifer: Trauerspiel aus dem Jahre 1654*, trans by G.H. de Wilde (Leipzig: Brockhaus, 1869).
- Lucifer (1654). En tragedie*, transl. by Albert Lange Fliflet (Oslo: Aschehoug, 1987).
- Lucifero. Tragedia in cinque atti*, transl. by L. Calvo and P. Antonini (Catania: Edizioni Paoline, 1961).
- Lucifero*, transl. by Jean Robaey (Milano: Ariele, 1996) Letterature Nederlandse.
- Lucyfer*, transl. by Piotr Oczko [opracowanie redakcyjne Izabella Sariusz-Skapska] (Kraków: Taiwpa Universitas, 2002).
- Lucifer: szomorújáték í felvonásban*, transl. by Nagy Zsigmond (Budapest: Franklin-Társulat, 1913).

A.3 Reactions

Vos, Jan, 'Titelplaat voor J. v. Vondels Treurspel van Lucifer', *idem, Alle de gedichten* (Amsterdam: Jacob Lescaijle, 1662), pp. 283–84. dbnl

B.1 Studies

- Alphen, Ernst J. van, 'Eendracht maakt macht: Het geval van Vondels *Lucifer*', *idem, Bang voor schennis? Inleiding in de ideologiekritiek* (Utrecht: HES Uitgevers, 1987), pp. 77–95 [rev. by J. Schaap, *Tijdschrift voor vrouwenstudies*, 8 (1987), 506].
- Arian, Max, 'Een ongeloofige Lucifer', *Roodkoper*, 6 (2001), 34–35.
- Bax, Marce, 'De engel van de wanhoop: De argumentatie rond het opstandsmotief in Vondels "Lucifer"', *Ntg*, 84 (1991), 97–117.
- Bekker, Hugo, 'The Religio-Philosophical Orientations of Vondel's "Lucifer", Milton's "Paradise lost" and Grotius' "Adamus exul"', *Neophilologus*, 44 (1960), 234–44.

- Bekker, Hugo, 'Vondel's "Lucifer": An Inquiry into its Structure', *Modern Language Review*, 59 (1964), 425–34.
- Bemmel, H.Chr. van, "De redelycke ziel komt uit zyn troni zwieren": De beschrijving van het eerste mensenpaar in Vondels "Lucifer", Willem van den Berg and Herman Pleij (eds.), *Mooi meegenomen? Over de genietbaarheid van oudere teksten uit de Nederlandse letterkunde* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1997), pp. 15–19.
- Biessen, Leon, 'Vondels Lucifer en René Girard', *Streven*, 57 (1989–1990), 423–32.
- Braak, Menno ter, 'Vondel', *idem*, *Verzameld werk*, 4 (1951), pp. 725–33. dbnl
- Brom, Gerard, 'X: Toneeldichter', *idem*, *Vondels geloof*, pp. 282–301. dbnl
- Brom, Gerard, 'Vondel en bijbel', *Ntg*, 48 (1955), 289.
- Brouwers, Jan Willem, and Achilles M. Verstraeten, SJ, 'Vondels Meesterstuk: Lucifer', *Het Belfort*, 1 (1886), 218–29. dbnl
- Buning, Tjaarda, 'Vondel: Lucifer', *Ons eie boek*, 9 (1943), 87–90.
- Dirks, J., 'David Ruarus' Ondergang', *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 125–37.
- Donker, Anthonie, *Het schip dat gij bouwen zult: Verbeeldingen van zondvloed en ark* (Amsterdam: Querido, 1959) [pp. 97–109 first publ. *Nieuwe stem*, 14 (1959), 447–56].
- Gillet, Jos. E., 'De groei van Vondels stukken', *TNTL*, 33 (1914), 163–90. dbnl
- Haze, Tine, 'Lucifer in 2001', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March, 2002), 56–59.
- Hughes, Meritt Y., 'Satan and the "Myth" of the Tyrant', Millar MacLure and F.W. Watt (eds.), *Essays in English Literature from the Renaissance to the Victorian Age presented to A.S.P. Woodhouse* (Toronto: University of Toronto Press, 1964), pp. 125–48.
- Jonckbloet, W.J.A., 'Vondel's Lucifer eene politieke allegorie', *Overijsselschen Almanak*, 15 (1850), 295–343.
- Kannemeyer, J.C., 'Kort begrip van Vondel se "Lucifer"', *idem*, *Die bevestigende vlam: Opstelle en lesings oor die Nederlandse letterkunde* (Kaapstad etc.: Human & Rousseau, 1989), pp. 69–80.
- Kannemeyer, J.C., 'Die tragiese held in die dramas van Vondel', *idem*, *Die bevestigende vlam: Opstelle en lesings oor die Nederlandse letterkunde* (Kaapstad etc.: Human & Rousseau, 1989), pp. 81–94 [reactions by Etienne C. Britz, *Verrigtinge van die vyfde driejaarlikse neerlandistiekongres, aangebied deur die Departement Afrikaans en Nederlands van die Universiteit van Stellenbosch op 25–27 Januarie 1989*, pp. 1–14 (repr. *Op die wyse van die taal: Huldigingsbundel ter geleentheid van prof. Merwe Scholz se 65ste verjaardag, 8 Julie 1989*)].
- Kazemier, G., 'Vondel's Lucifer en Luther', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 49–65.
- Kazemier, G., 'Oedipus, Lucifer, Keesje met zijn regenten', *TNTL*, 90 (1974), 1–21.
- Kazemier, G., 'Vondels Lucifer in opstand tegen Gods almacht', G.J. ten Veldhuis, G. Kazemier, M.D.E. de Leve et al., *Mens en wereld in het drama* (Den Haag: Servire, 1949) Lezingen gehouden voor de School voor Taal- en Letterkunde te 's-Gravenhage, 1947/48, pp. 19–36.
- Kazemier, G., 'Vondels Lucifer en de leer van de praedestinatie', *Ntg*, 30 (1936), 184–87 [repr. H.A. Wage et al. (eds.), *Keuze uit het werk van Dr. G. Kazemier* (Wassenaar: s.n., 1972), pp. 23–26].
- Kempem, Yves van, "Laat vallen, als ik vall' met deze krone op 't hoofd": Vondel en zijn Lucifer', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March, 2002), 31–39.
- King, Peter K., 'Vondel's Lucifer: Een mislukt theologisch toneelstuk', Witstein and Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 218–35. dbnl
- King, Peter K., *Complete word-indexes to J. van den Vondel's "Bespiegelingen van Godt en Godtsdienst" and "Lucifer" with ranking lists of frequencies, reverse indexes and rhyming indexes* (Cambridge: Cambridge University Press, 1973) [rev. by Paul Vincent, *The Modern Language Review*, 70 (1975), 715; Seymour I. Flaxman, *Computers and Humanities*, 8 (1974), 337–38; Piet J. Verkruijsse, *Spektator*, 3 (1973–1974), 63–65; Jan van Bakel, *SpL*, 15 (1973–1974), 258–88].

- Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 192–97.
- Konst, Jan, “‘Het goet of quaet te kiezen’: De rol van de vrije wil in Vondels *Lucifer*, *Adam in ballingschap* en *Noah*”, *Nederlandse letterkunde*, 2 (1997), 319–35. dbnl
- Koppenol, J., *De schepping anno 1654: Oudere Letterkunde en de verbeelding* (Amsterdam: Vrije Universiteit, 2001) (inaugural oration). dbnl
- Korsten, Frans-Willem, ‘De waarde van hypocrisie: Vondels spel met politiek en religie in *Lucifer*, *Salmoneus*, en *Faëton*’, *TNTL*, 122 (2006), 97–116.
- Korsten, ‘Toetsen’, *Vondel belicht*, pp. 192–214; ‘Hypocrisy and being judged’, *Sovereignty as Inviolability*, pp. 171–92.
- Kramer, W., ‘Vondels *Lucifer* (een stilistische interpretatie)’, *Ntg*, 34 (1940), 145–56; 203–14 [repr. *idem*, *Litterair-stilistische studiën* (Groningen etc.: Wolters, 1950), pp. 260–83].
- Langeveld, M.J., ‘Vondel’s *Lucifer*, vs 113’, *Ntg*, 22 (1928), 204–05. dbnl
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 249–88.
- Langvik-Johannessen, Kåre, ‘Joost van den Vondel: Den store ukjente: Efterord’, Joost van den Vondel, *Lucifer* (1654): *En tragedie*, transl. by Albert Lange Fliflet (Oslo: Aschehoug, 1987), pp. 109–40.
- Leuvensteijn, Arjan van, and Evert Wattel, ‘Redelijkheid, emotie en betrokkenheid in Vondels “*Lucifer*”: een statistisch-stilistische studie naar de functie van de claus, het perceptief continuüm en het enjambement’, *Voortgang*, 21 (2002), 77–110.
- Martens, Jos, ‘*Lucifer* en het wereldbeeld van Vondel’, *Nova et vetera*, 123 (1993–1994), 356–74.
- Maximilianus O.F.M.Cap., ‘Vondel’s *Lucifer* en de franciscaanse school’, *TNTL*, 67 (1950), 81–102 (repr. *Vondelstudies*, pp. 385–407).
- Maximilianus, O.F.M.Cap., ‘Wie is het, die zoo hoogh ghezeten?’, *Neophilologus*, 48 (1964), 194–209 (repr. *Vondelstudies*, pp. 211–40).
- Michels, L.C., ‘*Lucifer* vs. 450’, *Ntg*, 62 (1969), 32.
- Nichols, Fred J., ‘Language and Drama in Vondel’s “*Lucifer*” and “*Adam in ballingschap*”’, *Review of National Literatures*, 8 (1979 [= 1978]), 40.
- N.N., ‘Vondel in New York’, *Vondel-kroniek*, 1 (1930), 190–92.
- N.N., ‘Twee opmerkingen over *Lucifer*’, *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 136–38.
- Noë, J., ‘Een nieuwe visie op de *Lucifer*’, *Nova et vetera*, 37 (1959–1960), 319–21.
- Notermans, Jef, ‘Joost van den Vondel 6–7: De dramaturg’, *De Vacature*, 78 (1966), 35, 4; 79 (1967), 1, 6.
- Ohlhoff, H., ‘Oor harpe, trompette en kettings: Beelde en beeldspraak in *Lucifer* van Vondel’, *Tydskrif vir letterkunde*, 16 (1978), 4, 82–86.
- Osterkamp, Ernst, ‘Joost van den Vondel *Lucifer*: Treurspel: Der Himmel als Staat’, *idem*, *Lucifer, Stationen eines Motivs* (Berlin etc.: De Gruyter, 1979) *Komparatistische Studien*, 9. Doctoral thesis Münster, 1977 [rev. by Peter King, *Spektator*, 9 (1979–1980), 469–70; Theodore Ziolkowski, *Arcadia*, 15 (1980), 324–27].
- Peeters, Leopold, ‘De eerste rei van Vondels *Lucifer*’, *Levende talen*, (1957), 184–87; (1958), 320–34 [reaction by Leendert Strenght, “‘Zoo diep in ‘t grondelooze licht’”, *Levende talen*, (1957), 442–47; B.H. Molkenboer, ‘Een omstreden Vondeltekst’, *Levende talen*, (1959), 55–57; Leendert Strenght, ‘Een drietal zeventiende-eeuwse interpretaties van Vondels “Zoo diep in ‘t grondelooze licht’”, *Levende talen*, (1959), 285–89].
- Peters, Herman J., ‘Het proza in Vondels *Pascha* en *Lucifer*’, *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 300–17.
- Pretorius, Réna, ‘Vondel: Tragikus?’, *eadem*, *Oog en spel: Opstelle oor die drama* (Pretoria: Van Schaik, 1987), pp. 12–21 [rev. by E.C. Britz, ‘*Lucifer* as tragiese held’, *Verrigtinge van die vyfde driejaarlikse neerlandistiekongres, aangebied deur die Departement Afrikaans en Nederlands van die Universiteit van Stellenbosch* op 25–27 Januarie 1989, pp. 1–17; repr. *Op die wyse van die taal: Huldigingsbundel ter geleentheid van prof. Merwe Scholz se 65ste verjaardag, 8 Julie 1989*].

- Rens, Lieven, 'Die paradoxale "Lucifer"', *Dietsche Warande en Belfort*, 123 (1978), 751–63.
- Sabbe, M., 'Frans Godin en de Keizerskroning van 1658: (Vondel's "Lucifer" gebruikt tegen Mazarin', *Verslagen en mededelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal en Letterkunde*, (1934), 513–29 [reaction by N.N., 'Lucifer-plagiaat', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 140].
- Sims, James H., 'Christened Classicism in "Paradise Lost" and "The Lusiads"', *Comparative Literature*, 24 (1972), 338–56.
- Smit, Gabriel, '[Over: Vondel, Joost van den. Lucifer. Treurspel]', *Roeping*, 32 (1956–1957), 53; 54–55; 55–56.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 2, pp. 54–180.
- Smits-Veldt, Mieke B. 'Vondels Maria Stuart en Lucifer', *eadem*, *Het Nederlandse Renaissancetoneel* (Utrecht: HES, 1991), pp. 115–17. dbnl
- Strenght, Leendert, 'Vondel, dichter van de natie', *Vlaanderen*, 28 (1979), 290–93 [repr. Leendert Strenght, *Uit volle Schatkamers: Opstellen over literatuur* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1990), pp. 100–209].
- Vanherpe, Gab., *Het Grieks-christelijk dualisme in Vondel's Lucifer: Een studie over den Lucifer uit het stuk zelf en in het licht van Vondel's leer over de tragedie en van zijn andere toneelstukken* (Menen: Geo. Verraes-Pattijn, 1951).
- Veevaete, E. 'Verklaring en interpretatie van Vondels "Lucifer" in de eerste klasse', *Stem uit Nieuwland*, 39 (1969), 251–67.
- Verdenius, A.A., 'Vondels Lucifer en Vergilius', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 1–7.
- Verkuy, P.E.L. 'Vondel en de "loci astronomici" van Vergilius', Witstein en Grootes, *Visies op Vondel na 300 jaar*, pp. 119–54. dbnl
- Vries, Theun de, *De duivel: Een essay* (Amsterdam: De Beuk, 1992) [first publ. *NRC Handelsblad*, 27 Dec. 1991].
- Zaalberg, C.A., 'Uit blinde liefde tot zijn eige', *Bijdragen Prof. dr. A.A. Weijnen aangeboden bij zijn zestigste verjaardag*. [= *Taal en tongval*, 21 (1969)], pp. 272–74.

B.2 Performances

- Amelsvoort, Jos van, *Reyen van Vondels Lucifer: Voor gemengd koor a capella: 1947* (Amsterdam: Donemus, 1996).
- Arian, Max, 'Eindelijk weer eens Vondel bij het Publiektheater', *Toneel teatraal*, 101 (1980), 1, 16.
- Barnard, Benno, *Lucifer: Een vrijmoedige Vondelbewerking* (Wildert: De Carbolineum Pers, 2001).
- Beersum, Marloes van, and Lex van der Linden, 'Zonder remmen de snelweg opgaan: Een gesprek met Hans Croiset', *Vooys*, 18 (2000), 64–67.
- Bral, Jan, 'Lucifer spreidt twee drakenvleugels uit: Het Zuidelijk Toneel en Cie. De Koe maken een eigentijdse versie van Vondels "Lucifer"', *Acc'enten*, 1 (1996–1997), 3, 16–17.
- [Brom, G.,], *Lucifer, ten toneele gebracht door N.V. Het toneel, onder leiding van Willem Royaards, muziek van Hubert Cuypers, ontwerpen van R.N. Roland Holst* (Amsterdam: s.n., [ca. 1911]).
- Deering, Anton, 'Lucifer: Een uitdaging', *Magazijn* (1979), 84, p. 27.
- Dozy, Martha, 'Vondel's Lucifer', *Elseviers geïllustreerd maandschrift*, 50 (1940), 300–02.
- Eyken, Johannes A. van, *Ouverture: Inleidingen voor de bedrijven en reijen van het treurspel Lucifer: Op. 40* (s.l.: s.n., s.a.).
- Groot, Irene M. de, 'Richard Nicolaüs Roland Holst: Amsterdam 1868–1938 Bloemendaal: Affiche voor het toneelstuk Lucifer, 1910', *idem et al.* (eds.), *Rond 1900* (Zwolle: Waanders, 2000), pp. 156–57 [English version: *idem et al.* (eds.), *Van Gogh to Mondrian: Dutch works on paper*, transl. by Barbara Fasting et al., pp. 156–57].

- Haar, Gerda van de, 'In Croisets 'Lucifer' viel God', *Liter*, 4 (2001), 17, 46–51 [reaction by Remco Ekkers, *Liter*, 4 (2001), 20, 85–86].
- Hadley, Henry Kimball, *Lucifer* (sketches): Words by Joost van den Vondel, music by Henry Hadley (s.l.: s.n., 1913) (New York Public Library: JPB 83-2, 167).
- Hoek, Jozef van, 'Vandaag Vondel spelen', *K & C*, 13 (1980), [6], 12.
- Geeraerds, Bart, 'Een strijke voor Lucifer', *Toneel theatraal*, 112 (1991), 1, 37.
- Gomperts, H.A., '[Over de toneelopvoering van Joost van den Vondels 'Lucifer' (30.4.56)]', *idem*, *De eend op zolder: Toneelkritieken uit de jaren 1952–1965 (Klassiek en romantisch repertoire)* (Amsterdam: Van Oorschot, 1970), pp. 157–61.
- Habbema, Cox, 'Croiset maakt theater van Vondel: Lucifer in 1979 en 2001', *TM*, 5 (2003), 3, 8–10.
- Haepers, Frans, "'Lucifer" in den Nederlandschen schouwburg te Antwerpen', *Tooneelleven (Antwerpen)*, 4 (1937–1938), 144–64.
- Haepers, Frans, 'De tooneelgemeenschap "t Nieuwe Getij" speelde Vondel's "Lucifer"', *Volk en kultuur*, 1 (1941–1942), 43, 17.
- Keunen, Jozef, 'De keurgroep "Het Masker"', *Nieuw Vlaanderen*, 9 (1943), 36, 5.
- Kock, Petra de, '15 december 1979: Het Publiektheater speelt een opmerkelijke *Lucifer* van Joost van den Vondel: Traditie en vernieuwing bij de grote repertoiregezelschappen in Amsterdam', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 806–13.
- Lange, Samuel de, *Lucifer: Treurspel van J. v.d. Vondel: Ouverture, entreacte en reyen* (s.l.: s.n., s.a.).
- N.N., *Lucifer, gespeeld door het Publiektheater* (Hilversum: NCRV, 1981) Beeld & Geluid.
- Molkenboer, B.H., 'Lucifer in Den Haag', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 158–60.
- Molkenboer, B.H., 'De Lucifer-opvoering van den V.C.S.B.', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 38–41.
- N.N., *Beschrijving en reyen van Vondel's Lucifer: Vertoond in het voorjaar 1904 door het Utrechtsch Studenten-Tooneel* ([Utrecht: Den Boer, 1904]).
- N.N., 'Lucifer', *Vondel-kroniek*, 6 (1935), 185–86.
- Nord, Max, 'Tooneel in de Residentie: Lucifer van Joost van den Vondel', *Kroniek van kunst en kultuur*, 5 (1939–1940), 230–32.
- Opsomer, Geert, 'Het Parijse succesverhaal van het Vlaamsche Volkstooneel (VVT): Opvoeringen van "Lucifer" en "Tijl" in de Comédie des Champs Elysées (mei–juni 1927)', Luk Van den Dries and Frank Peeters (eds.), *Bij open doek: Liber amoricum Carlos Tindemans* (Kapellen etc.: Pelckmans etc., 1995), pp. 96–114.
- Opsomer, Geert, 'Mei–juni 1927: Het Vlaamsche Volkstooneel (VVT) en de opvoeringen van *Lucifer* en *Tijl* in Parijs: Internationale faam em mythevorming rond het VVT', Erenstein, *Een theatergeschiedenis der Nederlanden*, pp. 626–31.
- Poupeye, Camille, 'Théâtre: Lucifer', *Flandre littéraire*, 5 (1926–1927), 2, 11–12.
- Rekers, Guus, 'Vondel in het perspectief van "L'homme révolté", of Hoe kun je de onspeelbare Lucifer laten werken?', *Scenarium*, 5 (1981), 59–68.
- Rens, Lieven, 'Vondeltheater in het Vondeljaar', *Streven* (Vlaamse editie), 47 (1979–1980), 748–55 (also *Streven* (Nederlandse editie), 33 (1979–1980), 765–72).
- Rijnders, Mieke, R. N. *Roland Holst* (Amsterdam: Stadsuitgeverij Amsterdam, 1992), pp. 40–43; 48.
- Schimmel, H.J., *Lucifer: Vondels treurspel gevolgd* (music by Johannes A. van Eyken) (Amsterdam: J.C. Lomans Jr., [ca. 1880]).
- Stam, Joop, 'Afscheid van het concertgebouw: De laatste jaren: van "Lucifer" tot "Requiem"', *idem*, *Schitteren op de tweede rang* (Stadskanaal: Stichting Cornelis Dopper, 2002), pp. 391–457.
- Stuiveling, Garmt, 'Vondel en zijn publiek', *Boek nu*, 9 (1955–1956), 161–63.
- Thielemans, John, 'De dichter is een koe', *K & C*, 30 (1997 (June), 30–31.
- Ven, Jace van de, 'Hoezo, een Vondel-revival? Zuidelijk Toneel en Cie. de Koe spelen "Lucifer"', *Brabant cultureel*, 46 (1997), 4, 8–9.

- E.J.W., 'Twee opvoeringen waarover gesproken werd', *Tooneellevens (Antwerpen)*, 4 (1937–1938), 161–63.
Vondel's Lucifer opgevoerd door de Vondelvereniging op donderdag 25 Febr. 1909 ([Amsterdam: Vondelvereniging], 1909).

22 *Maeghden* (1639)

A.1 Editions

- WB, 3, pp. 708–80.
Maeghden, ed. by C. Catharina van de Graft (Zutphen: Thieme, [1907]) KLP, 110.
Maeghden: Treurspel, ed. by B.H. Molkenboer O.P. ([Den Bosch]: Geert Groote Genootschap [1940]) Geert-Groote-Genootschap, 594.

B.1 Studies

- Arens, J.C., 'De teichoscopia uit Euripides' 'Phoenissae' in Vondels "Maeghden", *Ntg*, 57 (1964), 161–64.
 Blom, Niek van der, 'Waardig vallen', *Hermeneus*, 32 (1960–1961), 64–65.
 Borgstedt, Thomas, 'Angst, Irrtum und Reue in der Märtyrertragödie: Andreas Gryphius' "Catharina von Georgien" vor dem Hintergrund von Vondels "Maeghden" und Corneilles "Polyeucte Martyr", *Text und Konfession: Neue Studien zu Andreas Gryphius: Beiträge zur ersten Tagung der Internationalen Andreas Gryphius-Gesellschaft, Konrad Gajek zum Gedenken* [= *Daphnis*, 28 (1999)], pp. 563–94.
 Doek, Alice, 'Bloed, zweet en tranen: Vondel als sadomasochist?', *Vooys*, 10 (1991–1992), 219–24.
 Gemert, Lia van, 'Chinese Thee uit gouden Koppen: Reien bij Vondel en Antonides', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich an den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 128–41.
 Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 153–59.
 Konst, Jan W.H., 'Wat de toeschouwers niet te zien krijgen: "Verborgene handeling" in Vondels "Maeghden" (1639)', Marc van Vaeck, Hugo Brems, Geert H.M. Claassens (eds.), *De steen van Alciato: Literatuur en visuele cultuur in de Nederlanden: Opstellen voor prof.dr. Karel Porteman bij zijn emeritaat / The Stone of Alciato: Literature and visual Culture in the Low Countries: Essays in Honour of Karel Porteman* (Leuven: Peeters, 2003), pp. 421–38.
 Monnikendam, Marius, *Reizangen uit 'Maagden' en 'Noah' van Vondel voor gelijke stemmen* (Den Haag: Muscio, 1937).
 R., 'Een drukfout in Maeghden?', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 35.
 Schömer, R., 'Über die Quellen zu Vondels *Maeghden*', *Festschrift der Nationalbibliothek in Wien: Herausgegeben zur Feier des 200-jährigen Bestehens des Gebäudes* (Wien: Nationalbibliothek, 1926), pp. 737–44.
 Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 241–62.
 Smit, Wisse A.P., "Imitatio" van Vondel bij Jan Vos, *Ntg*, 52 (1959), 229.
 Sneller, A. Agnes, 'De theorie van René Girard: Vondels "Maeghden" opnieuw bezien', Korrie Korevaart (ed.), *Vrouwen in taal en literatuur* (Amersfoort, Leuven: Acco, 1988), pp. 112–21.
 Szarota, Elida M., 'Die Ursulagestalt in Vondels "Maeghden"', *Ntg*, 59 (1966), 73–89.
 Szarota, Elida M., *Künstler, Grübler und Rebellen: Studien zum europäischen Märtyrerdrama des 17. Jahrhunderts* (Bern etc.: Francke, 1967), pp. 147–61.
 Vermeeren, P.J.H., *Vondel und Köln: Die Rheinmetropole in seiner Dichtung* (Bonn, Bad Honnef am Rhein: Kulturbeteiligung der Kgl. Niederländischen Botschaft and Lehmacher, [1973]). Nachbarn, 18.

23 *Maria Stuart* (1646)

A.1 Editions

WB, 5, pp. 162–238.

Maria Stuart, ed. by 'een RK priester' (Roermond: Waterreus, 1889).

Maria Stuart, of gemartelde Majesteit (Schiedam: [Roelants], 1882) KLP, 112.

Maria Stuart, of gemartelde majesteit, ed. by J.A. de Rijk (Amsterdam: Van Langenhuisen, 1872).

Drie treurspelen: Lucifer, Gysbreght van Aemstel, Maria Stuart, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1858).

Vier treurspelen van J. van Vondel, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1853).
[contains *Lucifer*; *Gysbrecht van Aemstel*; *Palamedes: Maria Stuart*].

A.2 Translations

Mary Stuart, or Tortured Majesty, transl. by Kristiaan P. Aercke (Ottawa: Dovehouse, 1996) Carleton Renaissance plays in translation, 27.

A.3 Reactions

Weert, Goudina, 'Vagevier voor Joost van Vondelen, over zijn Stuart [sic] gemartelde majesteit' (s.l.: s.n., 1647) (ed. by Annelies de Jeu, 'Weg met Maria Stuart, leve Elisabeth: Goudina van Weert (?-? – Amsterdam, begraven 13 oktober 1679)', Riet Schenkeveld-van der Dussen et al. (eds.), *Met en zonder lauwerkrans: Schrijvende vrouwen uit de vroegmoderne tijd 1550–1850 van Anna Bijns tot Elisa van Calcar* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 1997, pp. 244–47) [reactions by G. Koning, *Beweering van 't vagevier, Ghestooct door Joffr. G.V.W. voor Joost van Vondelen over zijn Stuarts ghemartelde Majesteit* (s.l.: s.n., 1657); *Ooirspronk [sic] van het Vagevier voor Joost vande Vondel Gestooct door Joffer G. van W., beweert door G.K. en als kaks herstookt door M.* (Amsterdam: Nicolaes de Vrye, 1647); G. K[oning], *Aan Mejuffr. G.v.W. op haar Vagevier, gestookt voor Joost van Vondelen, Over zijn Stuarts Gemartelde Majesteit, bloemkrans van Vrscheide Gedichten* (1659), p. 252; P[irck] P[ietersz] B[oeterman], *Dancksegginghe Aen Me Iuffr. Me Iuffr. G.V.W. Over 't Aerdigh en waardigh Gedicht by haer E.E. ghestelt, tegen de Schantvelck ende grouwel aller Christelijke herten, Joost van Vondelen: Aengaende zijn Stuarts gemartelde Majesteit* (s.l.: s.n., s.a.); Jan Vos, 'Aan d'algemeene Rymers of galbrakers, toen J. v. Vondel het treurspel van Maria Stuart, &c.', *idem, Alle de gedichten vol. 1* (Amsterdam: Jacob Lescaille, 1662), pp. 285–86, dbnl].

B.1 Studies

Blom, Niek van der, 'Twee anagrammen en een spreuk', *Hermeneus*, 34 (1962–1963), 178–79.

Braak, Menno ter, 'Vondel, *idem, Verzameld werk, vol. 4* (Amsterdam: Van Oorschot, 1951 [1980²]), pp. 725–33 [pp. 731–33 first publ. *Het Vaderland* 2 Oct. 1937: 'Vondels Maria Stuart. Het spel van de gemartelde majesteit bij het Hofstadtoneel']', dbnl

Duinkerken, Anton van, 'Maria Stuart', *idem, Verzamelde geschriften, 3: Historie en krietiek* (Utrecht etc.: Het Spectrum, 1962), pp. 350–56 [cf. *Achter de vuurlijn* (Hilversum: Brand, 1930), pp. 95–103].

Duits, Henk, 'Karel Stuart: Martelaar en miles christianus', Wouter Abrahamse, Anneke C.G. Fleurkens and Marijke Meijer Drees (eds.), *Kort tijt-verdrijf: Opstellen over Nederlands toneel (vanaf ca. 1565) aangeboden aan Mieke B. Smits-Veldt* (Amsterdam: AD&L Uitgevers, 1996), pp. 193–99.

Fockens, Pieter, 'Vondel. Maria Stuart of Gemartelde Majesteit, 1646', *idem, Maria Stuart: Eine literarhistorische Studie* (Genève: Slatkine Reprints, 1971) [first publ. Berlin: Gustav Schade, 1887; doctoral thesis Leipzig], pp. 87–104.

- Graft, C. Catharina van de, 'De bronnen van Vondels treurspel Maria Stuart', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 23–28.
- Haugwitz, August Adolf von, *Schuldige Unschuld oder Maria Stuarda: Faksimiledruck nach der Ausgabe von 1683*, ed. by Robert R. Heitner (Bern etc.: Herbert Lang, 1974).
- King, Peter, *Concordances of the Works of J. van den Vondel*, 1: *Maria Stuart of Gemartelde Majesteit (Treurspel)* (Göppingen: Kümmerle Verlag, 1982) Göpinger Arbeiten zur Germanistik, 349, 1.
- Plard, Henri, 'Le sang sacré du roi dans le "Carolus Stuardus" d'Andreas Gryphius', Pierre Béhar (ed.), *Image et spectacle: Actes du XXXIle Colloque International d'Etudes Humanistes du Centre d'Etudes supérieures de la Renaissance (Tours, 29 juin–8 juillet 1989)* (Amsterdam etc.: Rodopi, 1993) [= *Chloë* 15 (1993)], pp. 89–116.
- Schönle, Gustav, 'Tooneel: Friedrich von Schiller: Maria Stuart', *Nederland*, 95 (1943), 34–35.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 412–45.
- Smits-Veldt, Mieke B. 'Vondels Maria Stuart en Lucifer', *eadem*, *Het Nederlandse Renaissancetoneel* (Utrecht: HES, 1991), pp. 115–17. dbnl
- Sterck, J.F.M., 'VII: Drukproef van 'Maria Stuart' – Gedicht op Virgilius – Mr. Henrick Ebbius – Het Stockske van Oldenbarneveld – De Bank van Leening', *idem*, *Oorkonden*, pp. 220–34. dbnl
- Szarota, Elida M., *Geschichte, Politik und Gesellschaft im Drama des 17. Jahrhunderts* (Bern etc.: Francke, 1976) [rev. by Pierre Béhar, *Argenis*, 2 (1978), 355–60; Lieven Rens, *Leuvense bijdragen op het gebied van de Germaansche philologie en in 't bijzonder van de Nederlandsche dialectkunde*, 68 (1979), 111–17; Gerald Gillespie, *Germanic Review*, 50 (1977), 505–10; Janifer Gerl Stackhouse, *Journal of English and Germanic Philology*, 77 (1978), 406–09].
- Szarota, Elida M., *Künstler, Grübler und Rebellen: Studien zum europäischen Märtyrerdrama des 17. Jahrhunderts* (Bern etc.: Francke, 1967), pp. 216–33.
- Veldhuis, Louise, 'Maria Stuart bij Vondel en bij Schiller', *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 317–23.
- Verwey, Albert, 'De bronnen van Vondels Maria Stuart', *TNTL*, 46 (1927), 302–04 [repr. *idem*, *Keuze uit het proza van zijn hoogleraarstijd (1925–1935)*, ed. by Dr. M. Nijland-Verwey (Zwolle: Tjeenk Willink, 1956), pp. 126–28].
- Worp, J.A., 'Vondel's Maria Stuart en G. Camdeni *Annales*', *TNTL*, 21 (1902), 241–49. dbnl

B.2 Performances

- Gomperts, H.A., '[Over de toneelopvoering van Joost van den Vondels "Maria Stuart" (8.5:52)]', *idem*, *De eend op zolder: Toneelkritieken uit de jaren 1952–1965 (Klassiek en romantisch repertoire)* (Amsterdam: Van Oorschot, 1970), pp. 153–55.

24 *Messalina* (unpubl.)

B.1 Studies

- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 220–29.

25 *Noah* (1667)

A.1 Editions

- WB, 10, pp. 391–454.
- Noah of Ondergang der eerste weerelt* (Haarlem: Sneldrukkerij van het St. Jacobs-Godshuis, 1916³ [1892¹]).
- Noah of Ondergang der eerste weerelt* (Tilburg: Bergmans, 1911).

- Noah, of Ondergang der eerste weerelt: Treurspel* (Schiedam: Roelants, 1853) KLP, 12.
- Noah, of ondergang der eerste weerelt*, ed. by Crito (Dokkum: Kromsig, [1882]) De mannen onzer vaderlandsche letterkunde: Ten behoeve van onderwijzers naar de beste bronnen bewerkt.
- Noah*, ed. by M.E. Kronenberg (Zutphen: Thieme, 1948² [1910¹]) KLP, 150 [rev. by B.H. Molkenboer O.P., *Ntg*, 6 (1912), 51–54. dbnl].
- Noah, of ondergang der eerste wereld: Treurspel* (Nijmegen: Busser, 1937) (performed by students of the R.K. University, directed by Eduard R. Verkade).
- Lucifer, Adam in ballingschap, of Aller treurspelen treurspel, Noah, of Ondergang der eerste wereld*, ed. by Riet Schenkeveld-van der Dussen (Amsterdam: Bert Bakker, 2004) Delta [rev. by A. Agnes Sneller, *Nederlandse letterkunde*, 10 (2005), 70–72; Frans-Willem Korsten, *TNTL*, 121 (2005), 349–55].
- Vondels trilogie: Lucifer, Adam in ballingschap, Noah*, ed. by Cyriel Verschaeve (Brugge: Zeemeeuw, 1941).

B.1 Studies

- Donker, Anthonie, *Het schip dat gij bouwen zult: Verbeeldingen van zondvloed en ark* (Amsterdam: Querido, 1959) [pp. 97–109 first publ. *Nieuwe stem*, 14 (1959), 447–56].
- Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 201–03.
- Konst, Jan, “Het goet of quaet te kiezen”: De rol van de vrije wil in Vondels *Lucifer, Adam in ballingschap* en *Noah*, *Nederlandse letterkunde*, 2 (1997), 319–35. dbnl
- Korsten, Frans-Willem, ‘De bereidheid tot risico: Joost van den Vondel over soevereiniteit en tolerantie’, Stephan van Erp (ed.), *Vrijheid in verdeeldheid: Geschiedenis en actualiteit van religieuze tolerantie* ([Nijmegen]: Valkhof pers, 2008), pp. 83–103.
- Korsten, ‘Ordenen’, *Vondel belicht*, pp. 38–66; ‘Ordering life’, *Sovereignty as Inviolability*, pp. 45–68.
- Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 249–88.
- Notermans, Jef, ‘Vondel’s Noah’, *De Vacature*, 80 (1968), 23, 4.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 507–68.

B.2 Performances

- Croiset, Hans, ‘Via “verstaanbaarheid” naar “het vrouwelijke dier”’, *Nederlandse letterkunde*, 8 (2003), 1–9.
- Weersma, Wouter, ‘Een treurspel in Amsterdam’, *Waag*, 7 (1943), 683.

26 Palamedes (1625)

A.1 Editions

- WB, 2, pp. 612–753.
- Palamedes, of vermoorde onnozelheit: treurspel; Hekeldigten: Met aantekeningen uit ’s dichters mond opgeschreven* (Amersfoort: Pieter Brakman, 1737³ [1705¹]).
- Palamedes oft vermoorde onnooselheyt*, ed. by C. van Baaren and H. Elsinga (Purmerend: Muusses, [1952]) *Nederlandse letterkunde in de Gouden Eeuw*.
- Palamedes of vermoorde onnozelheit*, ed. by Sjoerd S. Hoogstra (Zwolle: Tjeenk Willink, [1903]) *Zwolsche herdrukken*, 16–17.
- Palamedes*, ed. by G. Velderman (Zutphen: Thieme, 1912² [1892¹]) KLP, 49.
- Palamedes*, ed. by N.C.H. Wijngaards (Zutphen: Thieme, [ca. 1977]) KLP, 49.
- Palamedes of vermoorde onnozelheit: Treurspel: Nunc cassum lumine lugent*, abridged ed. by Hageveld (s.l.: s.n., s.a.).
- Viertal treurspelen* (’s-Gravenhage: Fuhrli, 1851) [contains *Lucifer*; *Adam in ballingschap*; *Palamedes*; *Gijsbrecht van Aemstel*].
- Vier treurspelen van J. van Vondel*, ed. by Jacques F.J. Heremans (Gent: Hoste, 1853). [contains *Lucifer*; *Gijsbrecht van Aemstel*; *Palamedes*; *Maria Stuart*].

A.3 Reactions

- 'Momus', Aan I. V. Vondelen op zijnen Palamedes: Men singhet op de Voyse van Bereyt u huys terstond, off, Ick weet een reyn Casteel & c. (s.l.: s.n., 1625).
 Q.D.C.V., Aen den E: E: Welgeleerden loost van Vondelen, beroerende sijn Palamedes (s.l.: s.n., s.a.).

B.1 Studies

- Beekman, Klaus D., and Ralf Grüttemeier, 'Censuur en literatuur: Joost van den Vondels "Palamedes" en Hendrik Smeeks' "Krinke Kesmes"; *idem*, *De wet van de letter* (Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 2005), pp. 11–27.
 Damsté, Willem Sinninghe, 'Van Oldenbarnevelt en Palamedes', Arent van der Feltz et al., (eds.), *Literatuur en recht* [= *Ars aequi*, 33 (1984), 12], pp. 705–15.
 Van Gemert, *Tussen de bedrijven door?*, pp. 236–38.
 Gerritsen, Johan, 'De eerste druk van de "Palamedes"', Henry F. Hofman, Koert van der Horst, August H.H.M. Mathijssen (eds.), *Uit bibliotheektuin en informatieveld: Opstellen aangeboden aan Dr. D. Grosheide bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Rijksuniversiteit te Utrecht* (Utrecht: Universiteitsbibliotheek, 1978) Bibliotheek en documentatie, 3, pp. 219–30.
 Gerritsen, Johan, 'Vondels "Palamedes, Hekeldigten" 1705', Ton (A.R.A.) Croiset van Uchelen and Hannie van Coinga (eds.), *Van Pen tot Laser: 31 opstellen over boek en schrift aangeboden aan Ernst Braches bij zijn afscheid als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam in oktober van het jaar 1995* (Amsterdam: De Buitenkant, 1996), pp. 95–99 [reaction by Ernst Braches, *Van lezer tot schrijver* (s.l.: s.n., 1996); rev. by Nop Maes, *Boekenwereld*, 14 (1997–1998), 27–29].
 Hendriks, A., 'Palamedes 796', *TNTL*, 17 (1898), 190–91. dbnl
 Jorissen, T. Theodoor H., *Palamedes en Gysbreght van Aemstel: Kritische studiën* (Amsterdam: Loman, 1879).
 Kalff, Gerard, 'Vondels zelfcritiek', *TNTL*, 15 (1898), 34–51; 108–21.
 Kemperink, R.M., 'Een bijzonder exemplaar van Vondels Palamedes', *Flehite*, 6 (1974), 33–42.
 Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 178–84.
 Korsten, Frans-Willem, 'Making History (In-)Cohere: An African and Africanism in Joost van den Vondel's *Palamedes*', Isabel Hoving, E. van Alphen and F.W.A. Korsten (eds.), *Thamyras/Intersecting: Africa and Its Significant Others: Forty Years of Cultural Entanglement* (Amsterdam, etc.: Rodopi, 2004), pp. 107–20.
 Korsten, 'Belichamen', *Vondel belicht*, pp. 113–43; 'Mixed cultural bodies and sovereign possibilities', *Sovereignty and Inviolability*, pp. 110–31.
 Leene, Willemijn, 'Joan van Broekhuizen als literair criticus', *Secrete penitentie*, (1992), 10, 1–10. <http://membres.lycos.fr/secpen/SP1001.htm>
 Limborg, Frans van, *Aantekeningen op Joost van den Vondels Palamedes [...]* (s.l.: s.n.: [ca. 1700]).
 Meijer Drees, Marijke, 'Hoe Vondels *Palamedes* (1625) geschiedenis heeft gemaakt', Jan Bos and Erik Geleijns (eds.), *Boekenwijsheid: Drie eeuwen kennis en cultuur in 30 bijzondere boeken* (Zutphen: Walburg Pers, 2009), pp. 80–88.
 Meulen, P. v.d., 'Vondels varianten in het proza van de Palamedes', *Ntg*, 41 (1948), 107–10.
 Muller, J.W., 'Dateering van Palamedes, Geusevesper en Transformatie', *Vondel-kroniek*, 3 (1932), 91–95.
 Muller, J.W., 'Wanneer zijn Vondel's Palamedes, Geusevesper en Transformatie geschreven?', *TNTL*, 50 (1931), 285–311.
 Raupp, H.-J., "'Trucidata Innocentia": Die Verurteilung des Oldenbarnevelt bei Joost van den Vondel und Cornelis Saftleven', Herman Vekeman, Justus Müller Hofstede (eds.), *Wort und Bild in der niederländischen Kunst und Literatur des 16. und 17. Jahrhunderts* (Erfstadt: Lukassen, 1984), pp. 209–16.
 Rehorst, A.J., *De eerste opvoering van Vondel's treurspel herdacht met een zinnebeeld: Een schepping van Rembrandt* (Utrecht: De Banier, 1979).

- Salemans, Ben J.P., 'Comparing Text Editions with the Aid of the Computer', *Computers and the Humanities*, 28 (1994–1995), 133–39.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, vol. 1, pp. 99–131.
- Stipriaan, René van, 'Het "theatrum mundi" als ludiek labyrint: De vele gedaanten van het rollenspel in de zeventiende eeuw', *De zeventiende eeuw*, 15 (1999), 12–23.
- Unger, J.H.W., 'Vondeliana IV: Palamedes', *Oud Holland*, 6 (1888), 51–67.
- Walch, Johannes L., *De varianten van Vondel's Palamedes: Eene bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van den dichter* ('s-Gravenhage: Nijhoff, 1908) Doctoral thesis Leiden.

B.2 Performances

Palamedes, of vermoorde onnozelheit: Treurspel: Met de beschryving en uitlegging der vertoeningen, zo als het tegenwoordig op den schouwburg word vertoont (Amsterdam: Izaak Duim, 1734).

27 Het Pascha (1612)

A.1 Editions

WB, 1, pp. 159–264.

Het Pascha ofte De verlossinghe der kind'ren Israëls uit Egypten, ed. by H. Beckering Vinckers (Zaltbommel: van de Garde, [1902]) Nederlandsche klassieken; Gulden editie, 1, 1.

Het Pascha, ed. by Thomas H. Le Roux, Johannes J. Groeneweg and M.S.B. Kritzinger (Pretoria: De Bussy; Kaapstad: Dusseau, 1937) Afrikaanse Vondel-uitgawe.

A.2 Translations

Het Pascha de Vondel: La Pâque ou la délivrance des enfants d'Israel de l'Égypte, ed. by abbé Dostert (Leuven: Peeters, 1887).

B.1 Studies

Asselbergs, W.J.M.A., *Pascha-problemen* (Hilversum 1940) (inaugural oration Leiden) (repr. *idem*, *Verzamelde geschriften*, vol. 3: *Historie en kritiek* (Utrecht etc.: Het Spectrum, 1962, pp. 278–92).

Gemert, Lia van, 'Het choor in "Het Pascha"', *TNTL*, 103 (1987), 290–302.

Van Gemert, *Tussen de bedrijven door?*, pp. 232–34.

Konst, *Fortuna, Fatum en Providentia Dei*, pp. 165–67.

Leuvensteijn, Arjan van, 'Stylistic boundaries and linguistic boundaries in Breughel and Vondel', Pieter van Reenen and Karin van Reenen (eds.), *Distributions spatiales et temporelles, constellations des manuscrits: études de variation linguistique offertes à Anthonij Dees à l'occasion de son 60me anniversaire = Spatial and Temporal Distributions, Manuscript Constellations: Studies in Language Variation offered to Anthonij Dees on the Occasion of his 60th Birthday* (Amsterdam etc.: Benjamins, 1988), pp. 123–37.

Leuvensteijn, J.A. van, 'Enjambment and emotion: End-stopped lines and run-on lines in Huygens and Vondel', *Dutch Crossing*, (1989), 39, 53–60.

Peters, Herman J., 'Het Proza in Vondels Pascha en Lucifer', *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 300–17.

Schapelhouman, Marijn, 'Tekeningen van Pieter Jansz., "Konstig glasschrijver"', *Bulletin van het Rijksmuseum*, 33 (1985), 71–92.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, vol. 1, pp. 31–60.

Verwey, Albert, 'Vondel en Ronsard', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 152–53 [repr. *idem*, *Keuze uit het proza van zijn hoogleraarschap (1925–1935)*, ed. by Dr. M. Nijland-Verwey (Zwolle: Tjeenk Willink, 1956), pp. 148–49].

Visser, A.J.J., 'Het Pascha van Vondel: Verwantschap met die misteriespel', *Tydskrif vir letterkunde*, 3 (1965), 53–59.

28 *Peter en Pauwels* (1641)

A.1 Editions

WB, 4, pp. 219–94.

Treurspel Peter en Pauwels (Haarlem: St. Jacobs-Godshuis, 1904³ [1889¹]).

Peter en Pauwels: Treurspel (Schiedam: Roelants, 1882) KLP, 112.

Peter en Pauwels, ed. by Henricus M.H. Bartels (Roermond: Van der Marck, 1888).

Peter en Pauwels, ed. by Gerlacus van den Elsen ('ten dienste van het hedendaagsch tooneel omgewerkt') (Oosterhout: Van der Aa, 1893).

Peter en Pauwels: Treurspel, ed. by Hageveld ([Heemstede: Heemsteedsche Boek- en Handelsdrukkerij,] 1933).

Peter en Pauwels: Treurspel, ed. by Piet G. Oomes (Bussum: Ons leekenspel, 1950).

B.1 Studies

Alberdink Thijm, J.A., 'IV: "Peter en Pauwels"', *idem*, *Portretten van Joost van den Vondel*, pp. 91–102. dbnl

Duinkerken, Anton van, 'Peter en Pauwels', *idem*, *Festoenen voor een kerkportaal* (Leuven: Davidsfonds, 1966), pp. 95–103.

Maximilianus O.F.M.Cap., 'Vondel en Vergilius', *Ntg*, 45 (1952), 115.

Michels, L.C., 'Petronel in Vondel's Peter en Pauwels', *TNTL*, 66 (1949), 112–18 (repr. *idem* *Filologische opstellen*, vol. 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 201–07).

Notermans, N., 'Vondel's Peter en Pauwels', *Leuvense bijdragen*, 30 (1938), 1–36.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 386–411.

Stuiveling, Garnt, 'Het ritme als dramatische factor in Vondels Peter en Pauwels', *idem*, *Vakwerk: Twaalf studies in literatuur* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1967), pp. 128–51 [first publ. *Onze Taaltuin* 1 (1932–1933), 198–217].

B.2 Performances

Molkenboer O.P., B.H., 'Peter en Pauwels', *Vondel-kroniek*, 11 (1940), 240–43.

N.N., '[Over de opvoering onder regie van August Defresne door het Nederlandsch tooneel van: Vondel, Joost van den]: J.v. Vondels Peter en Pauwels: Treurspel', *Tooneelrevue*, 7 (1940–1941), 4, [4].

Poel, D.C. van der, 'Toneelpremières in Amsterdam', *Kroniek van kunst en cultuur*, 5 (1939–1940), 297–98.

Winkel, Jan W. te, 'Vondel's "Peter en Pauwels"', *Tooneelrevue*, 7 (1940–1941), 3, [2].

29 *Rozemont* (1644)

A.1 Editions

WB, 3, pp. 781–83.

B.1 Studies

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 220–29.

30 *Salmoneus* (1657)

A.1 Editions

WB, 5, pp. 708–90.

Salmoneus, en Adonias, ed. by J. van Vloten (Schiedam: Roelants, 1882; Zutphen: Thieme, 1883²) KLP, 113.

B.1 Studies

Korsten, Frans-Willem, 'De waarde van hypocrisie: Vondels spel met politiek en religie in *Lucifer*, *Salmoneus*, en *Faëton*', *TNTL*, 122 (2006), 97–116.

Korsten, 'Toetsen', *Vondel belicht*, pp. 192–214; 'Hypocrisy and being judged', *Sovereignty as Inviolability*, pp. 172–92.

Langvik-Johannessen, Kåre, 'Vondels *Salmoneus*: Ein politisches Drama', *TNA (Tijdschrift voor Nederlands en Afrikaans)*, 1 (1983), 1, 8–33 [cf. *Het treurspel spant de kroon*, pp. 129–68].

Michels, L.C., 'Enige plaatsen uit *Salmoneus*', *idem*, *Filologische opstellen*, vol. 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 287–316 [first publ. *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 37; *Bijdrage tot het onderzoek van Vondel's werken* (Nijmegen etc.: Dekker & Van de Vegt, 1941), pp. 120–44].

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 2, pp. 181–239.

31 *Salomon* (1648)

A.1 Editions

WB, 5, pp. 373–449.

Salomon (Breda: Jansen, [2002]) De nieuw Agrippynse zwaan, 1.

Salomon: Treurspel (s.l.: s.n., 1934) (Lustrumspel door het Nijmeegsch Studententoneel 25 mei 1934).

Salomon: Treurspel, ed. by Piet G. Oomes (Bussum: Ons Leekenspel, s.a.).

B.1 Studies

Dael, Hans van, 'De dwaze Salomon en de wijze Vondel: Een interpretatie van Vondels "Salomon"', *TNTL*, 112 (1996), 201–26.

Golahny, Amy, 'Pieter Lastman in the Literature: From Immortality to Oblivion', *Dutch Crossing*, 20 (1996), 87–116.

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 151–64.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 2, pp. 11–53.

Spies, Marijke, 'Vondels actualiteit', Marja Geesink and Anton Bossers (eds.), *Vondel! Het epos van een ambachtelijk dichterschap* ('s-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek, 1987), pp. 44–47.

Tümpel, Christian, 'Die Ikonographie der Amsterdamer Historienmalerei in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts und die Reformation', *Vestigia Bibliae*, 2 (1980), 127–58.

B.3 Performances

Molkenboer, B.H., 'De Salomon-opvoering', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 71–73.

Molkenboer, B.H., 'De Salomon-opvoering', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 121–22.

N.N., 'Vondels Salomon, of De triomf van het goede toneel', *Rolduc's Jaarboek*, (1960), 39–42.

Sterck, J.F.M., 'De Nijmeegsche opvoering van Salomon', *Vondel-kroniek*, 5 (1934), 120–21.

32 *Samson* (1660)A.1 *Editions*

WB, 9, pp. 173–238.

Samson, of Heilige wraeck (Haarlem: St. Jacobs-Godshuis, 1913).

A.2 *Translations*

Samson, or Holy Revenge, tr. by Watson Kirkconnell (in: *That invincible Samson: The theme of 'Samson Agonistes' in world literature with translations of the major analogues* (Toronto: University of Toronto Press, [1964])) [reaction by Ants Oras, *Modern Philology*, 64 (1966–1967), 77–79; John M. Steadman, *Modern Language Review*, 64 (1969), 143–44; Wisse A.P. Smit, *Ntg*, 58 (1965), 337–40].

B.1 *Studies*

Arens, J.C., 'Noëma = Wellust. (Vondel, *Samson* vs. 853)', *Ntg*, 58 (1965), 18

Boer, J.J., 'Het tragische in "Samson"', *Vondel-kroniek*, 7 (1936), 166–69.

Dael, Hans van, 'Kenniss is macht: Over "Samson of heilige wraeck" van Vondel', *Nederlandse letterkunde*, 3 (1998), 151–78.

Gemert, Lia van, 'De krachtpatser en de hoer: Liefde en wraak op het zeventiende-eeuwse toneel', Hans Bots, Lia van Gemert et al. (eds.), *Schelmen en prekers: Genres en de transmissie van cultuur in vroegmodern Europa* (Nijmegen: Vantilt, 1999), pp. 14–37.

Langvik-Johannessen, *Zwischen Himmel und Erde*, pp. 188–207.

Notermans, Jef, 'Samson of Heilige Wraeck', *De Vacature*, 79 (1967), 21, 4.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 112–68.

Warners, J.D.P., 'Kleine Filistijnse poëtica', *SpL*, 18 (1976), 132–36.

33 *Sofompaneas* (1635)A.1 *Editions*

WB, 3, pp. 431–82.

Jozeftrilogie, ed. by Laurens Spoor and Theater van het Oosten (Arnhem: Theater van het Oosten, 1996).

B.1 *Studies*

Eyffinger, Arthur and Pim Rietbroek (eds.), *De dichtwerken van Hugo Grotius I: Oorspronkelijke dichtwerken Sophompaneas 1635* (Assen etc.: Van Gorcum, 1992), pp. 100–23.

Smit, *Van Pascha tot Noah*, 1, pp. 154–73.

Sterck, J.F.M., 'Twee vertalingen van Sophompaneas', *Vondel-kroniek*, 8 (1937), 1, 11–24.

34 *Zungchin* (1667)A.1 *Editions*

WB, 10, pp. 323–90.

Batavische gebroeders, Faeton en Zungchin: Treurspelen, ed. by J. v[an] Vl[oten] (Zutphen: Thieme, 1884 KLP, 117–118).

B.1 *Studies*

Bloem, Rein, 'Zungchin: Aenleidinge ter Nederlandse filmkunste', *Bzzletin*, 31, no. 281 (March 2002), 71–79.

- Brandt Corstius, J.C., 'Zungchin en Trazil', *Ntg*, 39 (1946), 65–70.
- Dietrich, Margret, 'The Far-East: Its Reflection in and Influences on the European Theatre', transl. by Bindon Russell, *Theatre Research*, 4 (1962), 170–94.
- Duyvendak, J.J.L., 'Voordracht over China in de Nederlandsche Letterkunde', *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* (1937–1938), 3–14. dbnl
- Gemert, Lia van, 'Chinese Thee uit gouden Koppen: Reien bij Vondel en Antonides', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich an den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 128–41.
- Jans, R., "'Zungchin of Ondergang der Sinese Heerschappije'", *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 249–55.
- Kalff, S., 'Vondel's "Sineesch treurspel"', *Vondel-kroniek*, 2 (1931), 180–89.
- Langvik-Johannessen, Kåre, 'Vondels Zungchin: Ein Drama der Angst', H. Vekeman and H. Van Uffelen (eds.), *Jetzt kehrt ich an den Rhein: Een opstellenbundel bij Vondels 400ste geboortedag / Eine Aufsatzsammlung zu Vondels 400stem Geburtstag* (Köln: Runge, 1987), pp. 194–208.
- Langvik-Johannessen, *Het treurspel spant de kroon*, pp. 251–82.
- Michels, L.C., 'Vondels Zungchin', *Vondel-kroniek*, 10 (1939), 19–24 (repr. *idem*, *Filologische opstellen*, vol. 3: *Stoffen uit Vondels werk* (Zwolle: Tjeenk Willink, 1961), pp. 350–56).
- Minderaa, P., 'Het treurspel Zungchin belicht vanuit zijn vermoedelijke groei', *TNTL*, 79 (1963), 115–34.
- Notermans, Jef, 'Zungchin', *De Vacature*, 80 (1968), 20, 6.
- Smit, *Van Pascha tot Noah*, 3, pp. 449–506.
- Sterck, J.F.M., 'Bij het missie-toneelspel Zungchin', *idem*, *Oud en nieuw over Joost van den Vondel*, pp. 77–81. dbnl
- Verseput, J., 'Niets nieuws onder de rijzende zon', *Amstelodamum*, 67 (1980), 108–10 [reaction by J.F. Heijbroek, *Amstelodamum*, 67 (1980), 123–24].

Vondel on the Internet

All texts and many studies:

www.dbnl.org (the texts and studies found here are marked with dbnl in the bibliography; website still developing).

Some texts:

<http://cf.hum.uva.nl/dsp/ljc/vondel/>

<http://www.hum.uva.nl/dsp/ljc/vondel/>

Profile of Vondel as a poet:

<http://www.kb.nl/dichters/vondel/vondel-01.html>

Some facsimiles:

<http://www.kb.nl/galerie/100hoogtepunten/055.html>

<http://www.kb.nl/galerie/100hoogtepunten/078.html>

Texts and facsimiles, including many plays by Vondel, Brandt's *Leven*, 'Vertooningen in J. v. Vondelens Palamedes; by Pieter Langendijk (1721), the reprint of Palamedes (1736), the reprint of Gysbrecht (ca. 1740):

<http://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Ceneton/index.html#cnttekst>

Biography:

http://en.wikipedia.org/wiki/Joost_van_den_Vondel

http://nl.wikipedia.org/wiki/Joost_van_den_Vondel

Music:

<http://www.camerata-trajectina.nl/display.php?l=nl&i=mp3>